

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL
ANY IX, NUMS. CLXXV - CLXXVI, GENER I - XVI, MCMXXIII

Número solt, 1 pesseta.

SUMARI

Chrysòstomos, per R. RUCABADO.—Moralitats i pretextos, per J. M. LÒPEZ-PICÓ.
—Louis Pasteur, per LEANDRE CERVERA.—L'enquesta dels Jocs Florals, per
CRISTÒFOR DE DOMENEC.—Poesia catalana: L'adveniment de l'any, per OCTAVI
SALTOR.—La pau de la tarda.—Estels d'argent.—Paisatge nocturn, per J. M.
ROVIRA ARTIGAS.—Del vent.—Del retorn de caça.—Del cavall de l'hortolà.—
La Teiera, per JOSEP MUNTEIS.—Via-Crucis, de PAUL CLAUDEL (JOSEP-F. RA-
FOLS, *trad.*).—Els llibres, per D. J. i ALEXANDRE PLANA.—Les Revistes.

ADMINISTRACIÓ: CORTS CATALANES, 613 · BAIXOS
BARCELONA

LA REVUE DE GENEVE

Directeur: ROBERT DE TRAZ

Internationale, mais non internationaliste, la *Revue de Genève* est un organe de liaison. Elle groupe des écrivains représentatifs de chaque nation, afin qu'il s'expliquent. Revue de civilisation comparée, elle donne chaque mois, grâce à des collaborateurs de tous pays, l'image vivante et contemporaine d'un monde où personne ne peut plus s'isoler.

La *Revue de Genève* publie des œuvres de Maurice Barrès, Georges Duhamel, Elie Faure, Edmond Jaloux, Daniel Halévy, Camille Mauclair, André Suarès, Albert Thibaudet, Hellens, B. Croce, G. Ferrero, Vilfredo Pareto, G. Prezzolini, Bennett, Joseph Conrad, J. Joyce, George Moore, Shaw, N. Murray Butler, John Erskine, Ch. Macfarland, F. W. Förster, Freud, Thomas Mann, Rathenau, Redlich, Keyserling, A. Kouprine, Milionkov, Remisov, Alexis Tolstoi, Branting, Lange, Nansen, J. Bojer, Per Hellström, Lagerkvist, Masaryk, Bénès, A. Apponyi, I. de Voinovitch, Markovitch, Unamuno, Madariaga, etc., etc.

	Un an	Six mois	Prix du numéro	
Suisse	Fr. 36.—	Fr. 19.—	Fr. 4.—	Pour tous renseignements s'adresser à la S. A. des Editions «Sonor», 46, rue du Stand, Genève.
Etranger (argent suisse)	» 44.—	» 23.—	» 4.50	

EDITORIAL CATALANA, S. A.

La Veü de Catalunya.—Agricultura.—Biblioteca Literària.—D'ací d'allà.—Economia i Finances.—Biblioteca Catalana

ENCICLOPÈDIA CATALANA

VOLUMS PUBLICATS

- I.—La crisi del règim, per A. Rovira i Virgili.
- II.—Exploració polar, per William S. Bruce, traducció de Carles Riba.
- III.—Roma, per W. Warde Fowler, traducció de l'anglès, per J. de Fontcuberta.
- IV.—Filosofia crítica (volum doble), curset donat a l'Institut d'Estudis Catalans l'any 1917, per R. Turró.
- V.—Astronomia, per Arthur R. Hinks, traducció de l'anglès, per A. Desvalls i C. Riba.
- VI.—Nacionalisme. Textos extrets dels llibres, escrits i discursos de N'Enric Prat de la Riba. Tria, sistematització i pròleg de A. Rovira i Virgili.
- VII.—Aritmètica Mercantil (vol. dob.), per Emili Vallès.
- VIII.—El règim Jurídic de Catalunya, per Martí Esteve.
- IX.—Gramàtica Francesa (vol. dob.), per P. Fabra.
- X.—El Municipi Modern, per F. Culi Verdaguer.
- XI.—Doctrina Estètica del Dr. Torras i Bages, per Mn. C. Cardó.
- XII.—Piscicultura, per J. Maluquer.
- XIII.—El Papat i els temps moderns, per W. Barry, traducció de l'anglès, per J. Carner.
- XIV.—El Renaixement, per E. Sichel, traducció de l'anglès, per J. March.
- XV.—La Civilització Bizantina, per P. M. Bordoy-Torrents.
- XVI.—Prehistòria Catalana (volum doble), per P. Bosch Gimpera.
- XVII.—Història d'Anglaterra, per A. F. Pollard, traducció de l'anglès, per J. de Fontcuberta.
- XVIII.—Història de Rússia (volum doble), per A. Rovira i Virgili.
- XIX.—L'antic Orient, per D. G. Hogarth, traducció de J. March.
- XX.—Economia Política, (volum doble), per S. J. Chapman, traducció de Manuel Reventós.
- XXI.—Els Jocs Olímpics, per J. Elias, il·lustracions de J. d'Ivori.
- XXII.—Història de l'Art (Egipte), volum doble, il·lustrat, per Joaquim Folch i Torres.
- XXIII.—Apunts de la Flora Medicinal de Catalunya, pel Dr. J. Calicó (volum doble).
- XXIV.—Napoleó i el Món (vol. doble), per Frederic Camp.
- XXV.—El descobriment d'Àfrica, per Sir H.H. Johnston, traducció de M. Sabat (volum doble).
- XXVI.—Islamisme per D. S. Margoliauth, traducció de P. Bergos, volum doble.

Cada volum val DUES pessetes (els volums dobles compten per dos)

Si necessita algun aclariment respecte a n'aquesta o altra de les nostres publicacions, escrigui avui mateix

EDITORIAL CATALANA - Escudellers, 10 bis, etl. - Barcelona

Edicions PATRIA

Subscriuiu-vos a la

HISTORIA NACIONAL DE CATALUNYA

de n'ANTONI ROVIRA I VIRGILI

Ho podeu fer en les següents llibreries: Verdaguer, Rambla del Mig; Puig i Alfonso, a la Plaça Nova; Editorial Políglota, carrer de Petritxol; Nacional Catalana, Gran Via, 613 i en la nostra direcció: Diputació, 95; telèfon, 157 H.

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL

ANY IX — NÚMS. CLXXV i CLXXVI — GENEER I — XVI — 1923

Chrysòstomos

D'argent la paraula, d'or el silenci, deien els savis. Sí, però la paraula bona és argent i or i platí i radiant carboncle a la vegada.

Boca d'or (Chrysòstomos), parla d'or (Chrysòlogos), qui la tingués!—Qui la tingués, demanes?

Cadascú hi neix, amb àuria boca. Mots i cançons dels infants són d'esclatant blancor. Però al marbre del parlar surten de seguida venes i vetes serpentejants. Rams de malícia i raigs d'ira que des del cor puguen. Aviat ho tapen tot.

Heu observat la boca de molts adolescents? Un bell matí—un lleig matí,—us fereix oir, d'entre les dents d'un noi fins ahir càndid, la interjecció ofensiva. És a l'endemà del primer pecat.

La llengua, amb el sentiment evoluciona. Quan s'endureix el cor, es fa dur el llenguatge. Sempre raja la boca sobreixint de l'intern afecte, o desafecte.

El cor del Psalmista eructava paraules de bondat (*Eructavit cor meum verbum bonum*). Ja em direu quina interna substància exhala l'espontani verb de molts.

Així, doncs, tants blasfems, a l'entorn nostre...? Sí, són cors de blasfem. I obscenitats tantíssimes? Sí, són cors obscens. I aqueixos cors són cors del nostre poble.

Classes socials, dieu? Dieu millor: educacions. Entre l'obrer que blasfema i l'obrer que no blasfema, hi ha una barrera més alta que entre ells i un mil·lionari. Cert, la blasfèmia associa els blasfemadors, mentre que la paraula casta aplega els amadors de netedat.

Tot aquell pot tenir d'or la seva llengua, que amb brasa roenta la depuri. L'or és natiu, la impuresa adventícia. Parladors, teniu la paraula!

Catalans, la llengua és nostre exèrcit, nostra virtut i força. Si passa per nostres llavis el verb de Déu, l'alè de Déu bufarà per nosaltres. Si ens va sortint de dintre l'asfixiant fumera, nostra fetor mateixa ens matarà.

Som a gener, porta i boca dels mesos. Germans: any nou i llengua nova!

R. RUCABADO

Moralitats i pretextos

LLIBRES NOUS, TEMES VELLs

No sabríem arribar a l'exageració de classificar els escriptors fixant-nos preferentment, com han fet alguns valoradors de l'obra de Marcel Proust, en el barri on viuen o en el sistema d'alimentació que governa llurs digestions.

Així i tot ens plau, i més encara si ens referim a la producció francesa, agrupar certamen de llibres en un mateix comentari, com intentem de seguida.

Dos llibres, dues afirmacions personals i una mateixa constatació de cerebralisme: *Charmes ou poèmes*, de Paul Valéry, i *A. O. Barnabooth, son journal intime*, de Valéry-Larbaud. No és difícil endevinar que ambdós llibres han estat editats per la *Nouvelle Revue Française*, sense el senyal de la qual l'èxit mondà de la modernitat de l'esperit trobaria certes resistències entre les aristocràcies de les lletres que ara regeixen.

El poeta i el novel·lista són reputats ambdós primeres firmes. Tenen ambdós ben merecuda l'anomenada.

L'un eternitza les emocions de la ment. L'altre eternitza els no-res de la banalitat pensada. Ambdós pateixen una mica l'oposició de la sensibilitat i de les facultats d'anàlisi i eviten l'espectacle íntim de la lluita que els arbora presentant-nos una obra formalment perfecta.

Contra l'un i contra l'altre serà dita l'acusació de diletantisme.

El poeta se'n defensarà amb les armes de la dificultat, que són en ell el triomf de la forma. Encara li diran obscur, però. I ell a la fi abastarà la màxima jerarquia de l'art dominant la natura, servint-se de les figuracions sensibles de la natura per imatjar els combats de la ment, sense esporuguir-se de cap mena d'oposició. No endebades ha dit:

*Un mal vif et bien terminé
vaut mieux qu'un supplice dormant.*

L'altre, Valéry-Larbaud, es defensarà de l'acusació de diletantisme amb les armes de la ironia, lligam entre cordial i decebut, de la seva prosa que és en ell, així mateix, el triomf de la forma. Li retreuran encara el tast intel·lectual com un perill, i ell assolirà el mestratge de l'art dominant el desencís de la natura, alliberant-se de la por de la mediocritat, que

és el corc de les seves criatures d'invenció, sense perdre mai el guiatge moral entre l'obsessió dels altres i el desig d'alliberar-se dels altres que un dia caracteritzà el des Esseintes de l'Huysmans, com avui caracteritza el Barnabooth d'aquest escriptor.

No vanament ha dictat aquesta moralitat:

Le danger, avec nous autres hommes, c'est que, lorsque nous croyons analyser notre caractère, nous créons en réalité de toutes pièces un personnage de roman, auquel nous ne donnons pas même nos véritables inclinations.

La dificultat en el poeta, la ironia en el novel·lista: armes de combat intel·lectual, tanmateix; i per elles la victòria guanyada s'escau dins el bon to a què ens referíem en començar. El poeta i el novel·lista participaran, doncs, del sentit crític que distingeix les més fines personalitats del nostre temps.

A estones diríem que en saben massa. A estones els demanaríem una mica de misteri que humanitzés l'hostilitat lúcida de la sobirania verbal.

Quan el poeta canta, per exemple, en la poesia *Au Platane*:

De ton front voyageur les vents ne veulent pas;
la terre tendre et sombre,
ô Platane, jamais ne laissera d'un pas
s'émerveiller ton ombre!
Ce front n'aura d'accès qu'aux degrés lumineux
où la sève l'exalte;
tu peux grandir, candeur, mais non rompre les noeuds
de l'éternelle halte!

i en la poesia *Les Grénades*, la lectura íntegra de la qual es fa de bon recomanar aquí; o quan el novel·lista, per boca del seu heroi, després d'una confessió definidora, demana, diu:

*—Sortir de moi, mais pour aller
où donc? Et à qui me donner?*

Coses sabudes, si voleu. Cendra del fruit temptador de l'arbre del bé i del mal. Interrogant de la curiositat, innocència del paradís, perduda quan sabem la resposta.

Madurès dels estats de cultura que ha fet dir a un poeta nostre:

Volem deixar senyal i traça
i no fem més sinó el trepig.
Perdem el temps, perdem la passa;
i quan l'engany ens fa dir:—*Massa*,
tot just tastàvem el desig.

.....

I l'endemà ve la tristesa:
pals desguarnits i un cop de vent.
Ni cansament ni embriaguesa.
La decebuda cosa entesa
de l'egoista indiferent
perquè era massa intel·ligent.

I que ha fet dir a un poeta francès de les darreres promocions:

Je respirais autour de vous
cette incomparable amertume
qui nous punit d'être jaloux
d'amours que point nous ne connûmes.

Contra les coses sabudes, però, els catalans tenim al davant nostre totes les possibilitats d'una acció que ens alliberi de l'oci del pensament i de l'oci de la riquesa.

UNA MICA D'ANÈCDOTA, SI US PLAU

Amics nostres han insistit, darrerament, en la necessitat d'ampliar la bibliografia catalana amb l'encoratjament de llibres de memòries, viatges i epistolars. Alguns han donat l'exemple; d'altres es limiten al recull periòdic fragmentari i dispers dels elements que faran possibles més coordinades empreses.

Aquest desig d'anys enrera, com tots els desigs que han fet pròspera l'abundor del modern renaixement català, està a punt de trobar una realització normal.

Sembla, doncs, oportú, entre el lirisme cridador dels projectes i la gravetat gairebé litúrgica de primicers de la cultura amb què servim les obres de la cultura, posar una mica de lleugeresa demanant també l'estímul que calgui per encoratjar la publicació d'anecdotes descongestionadors de la nostra serietat, camí de la supèrflua mercè de l'esperit que enlleminia el mateix Goethe i que ja abans havia enllemnit els déus.

Arreu del món són copiosíssims els catàlegs de llibres que exciten la curiositat i al mateix temps socialitzen l'erudició i fan amable la perpetuïtat del record dels homes. Des de la solemni entonació amb què Michelet retreia l'epissodi de Maria de Herbert en la vida de Kant, fins la densitat expressiva de Levy-Moore o la lleugeresa intel·ligent i fina de la princesa Paulina de Metternich, més parisencas que la rue de Richelieu (per no esmentar més que les novetats d'última hora a les llibreries), tots els estils, tots els temperaments, totes les vocacions i totes les minúcies de la intriga i de la banalitat, tant com els secrets de la passió i els silencis de l'heroisme han trobat el comentari entre distret i cordial de l'anècdota que assegura als homes de tot temps la companyia dels altres homes; això

que si no és ben bé la immortalitat s'acosta una mica a ésser com una tardor de l'oblid, daurada, neta i feliç, ennoblida per la llunyania i actualitzada per la caducitat.

Els qui a casa nostra han tingut amistat amb homes com el Picó i Campamar o el Pin i Soler i han lligat camaraderia amb el Carner, l'Ors o el Gaziol, no deixaran de comprendre el pas enorme que faria la nostra civilització el dia que incorporéssim a la nostra producció literària l'anecdota del nostre renaixement.

Tant, que fins i tot potser valdria la pena que per mitjà d'alguna fundació de caràcter permanent fos assegurada la periodicitat de publicacions d'aquest aire.

Diuen que l'exacerbació del sentit del ridícul endureix bon xic la vida dels pobles mediterranis. Diuen també que els pobles del Nord pateixen massa la tirania dels fetitxismes sentimentals.

Entre la por del ridícul i l'espectacle del sentiment sense mesura, seria certament una bona empresa guanyar el somriure.

Un somriure de qualitat, que tornés gentil·lesa la ironia.

Creiem que si arribàvem a la gràcia polida d'aquest somriure, seríem invencibles. Ja el Banc no seria l'enemic del Continental ni el Bazar d'objectes d'escriptori l'enemic de les llibreries. I segurament ens plauria de seure una estona al silló de don Manuel Milà i Fontanals a càrrec Verdager de la Rambla, més que dubtar de si adquirirem una capsa de paper d'escriure o una ploma-font a qualsevol d'aquestes botigues, protegides per una inscripció que ens adverteix:

El temps es or. Sieu breus.

RECOMANACIONS

I.—Si el diletantisme dels analistes porta la fatiga del nostre gust modern a extrems com el llibre *Gérard et son témoin*, de Paul Brach, cal vetllar que un diletantisme pitjor no ens porti a banalitzar l'obra de la gràcia de Déu o a utilitzar-la per a certs experiments de les nostres curiositats intel·lectuals.

Aquest perill m'ha semblat possible després de la lectura de les lletres del tinent de marina Duponey, prologades per André Gide.

I no em refereixo a la sinceritat de l'autor de les lletres, naturalment, sinó a l'ús editorial d'intimitats sagrades.

II.—De Marcel Proust o d'algun altre, ben triat, dels autors que imiten el seu talent minucios i feble; escrupulós fins a la tortura i suggeridor fins les més recòndites voluptats cerebrals; de tots ells jo us advertiria:—Aneu

amb cura que no us facin caure en temptació aquests enganys d'una mena de *Vie parisienne* de la intel·ligència.

III.—Joves amics catalans: Feu joiosa i alada la vostra serietat, perquè els periòdics humorístics que redactareu demà no siguin enderiats per cap rancúnia ni per cap venjança. Estimeu el bon riure que coronarà la vostra puresa.

JUSTIFICACIÓ

El desig de dir la veritat a l'amic ens castiga la vida. I nosaltres callem.

¿Per què obliguem un silenci que ens tortura?

—Per no perdre l'amic.

COMPARANÇA

Com una certa dama d'un comte lleuger del XVIII qui estimava més els raonaments que la raó, així alguns amics nostres teoritzants del nacionalisme.

CONFUSIÓ

En parlar de la simplicitat literària, molts dels qui més ditirambe en fan no tenen al pensament altra cosa sinó el record de les nenes uniformades d'una casa de Beneficència.

TOMÀS GARCÉS

Es de molts anys ençà el primer exemple d'escriptor català la perfecció formal del qual, sense perdre, però, ingenuïtat, no té regust d'exercici escolar d'una classe de composició literària i l'emoció del qual, dins el més pur

intel·lectualisme, s'allibera de les tortures de l'adolescència servant només la frescor autèntica i la joia cantadora dels vint anys. D'uns vint anys cultes, no pas del tot populars.

Ha publicat un primer llibre.

D'altres primers llibres hem lloat sovint l'acritud impacient i la vitalitat sobrera que els fa socialment antipàtics perquè trasbalcen les comoditats acceptades o renoven les fórmules usades de la facilitat benestant.

D'aquest primer llibre del Tomàs Garcés podem lloar la qualitat alada que no omple espai i la inspiració desenderiada de combat i tot, que no s'arreglera obrint el camí de noves fórmules poètiques.

Es un primer llibre al qual podran seguir-ne d'altres que semblin també un primer llibre si l'autor serva el to benestruc d'ara i si no li cal dir massa aviat que ha llegit tots els llibres i que la carn és trista.

RAMON REVENTÓS

Quin salt el cor cada vegada que sento cridar la guia dels carrers i places de Barcelona!

Perquè tu ja no hi ets, amic que sabies tots els indrets millors i els amagatalls d'aquesta Barcelona tan mortal arran del marxapeu i de la rambla; tan local i tan universal que no cabia en cap de les guies conegudes i només tu ens la feies trobadissa.

Només tu, que mereixes l'homenatge del llorer d'un diumenge de Rams per a tu tot sol, a la plaça de Santa Maria i la recordança del Xavier Nogués prenent el sol al passeig del Born...

Ben honest, ben burgès, ben digne, ja ho veus, i allunyant-ne la literatura de la molta gent que a casa nostra fa literatura.

J. M. LÒPEZ-PICÓ

Louis Pasteur

Sortosa ets França entre tots els pobles del món. Acabaves tot just de veure morir a Santa Elena aquell colós de les armes, enlluernador i desconcertant, i ja la fortuna te'n donava un altre de tan lluminós com aquell i molt més gloriós encara! Així ve a dir el professor Faure en el primer paràgraf d'un treball publicat fa pocs dies en ocasió de celebrar-se el primer centenari del natalici de Pasteur, i afegeix després: Si la magnitud social d'un home pot mesurar-se per la dels serveis que ha prestat a la humanitat tota, cap fins avui no haurà certament assolit les dimensions gegantines del gran químic-biòleg francès.

De Pasteur i de la seva obra se n'han publicat aquests dies infinitat d'articles biogràfics i crítics amb el prurit natural dels respectius autors de fer excel·lir d'entre la vàlua global de l'obra del mestre, la de les diferents matèries que atregueren la seva activitat. Tots aquests articles i comentaris ens fan l'efecte de cosa estalviable, car de pocs homes com de Pasteur pot dir-se que hom posseeix una coneixença completa; les nombroses edicions d'un llibre admirable de René Vallery-Radot, «La Vie de Pasteur», ens guardaran de mentir. Però els químic, els bacteriòlegs, els biòlegs, els metges, els ramaders, el vinaters, els fabricants de cervesa, els industrials de la seda, un sens fi d'estaments i de professions, malgrat tot, no saben passar en silenci aquesta hora de remembrança obligada a l'home que tant i tant de bé els feu percebre amb sos estudis, i així rarament es troba aquests dies una sola revista o diari que deixi de contenir un article, si més no, dedicat al fundador de la Bacteriologia.

Nosaltres, però, convençuts de què s'ha dit ja gairebé tot el que de Pasteur com a savi pugui dir-se, volem pendre part a l'homenatge publicant en llengua catalana la traducció de tres fragments de prosa del gran savi per tal de palesar, amb el primer, la gran força expositiva que li era peculiar i de fer objectiva demostració, amb els altres dos, de la bondat i senzillesa del cor d'aquell home.

Heu's aquí la manera com Pasteur parlà en la gran sala de conferències de la Sorbona el dia 7 d'abril de 1864, curulla d'un públic famèlic de grans emocions i atret aquell dia per l'anunci d'una conferència sensacional, car es tractava no-res menys que de demostrar

de manera irrefutable i per sempre més, el mite de les generacions espontànies admès per tothom fins aquell moment històric:

«Heu's aquí—digué Pasteur—una infusió de matèria orgànica d'una nitidesa perfecta i límpida com aigua destil·lada, però tan extraordinàriament alterable, que demà ja estarà envaïda per petitíssims infusoris o borrallons de floridures. Si prenc ara una part d'aquest infús de matèria orgànica, la col·loco dins d'un recipient de coll llarg, com aquest que tinc aquí, la sotmeto a ebullició i la deixo refredar després, passats uns quants dies trobarem en aquest líquid petits infusoris i senyals de floridura. L'ebullició havia destruït els germes que podia haver-hi en el líquid i en les parets del vas, però el contacte ulterior amb l'aire l'ha alterada, com totes les infusions.

«Suposem, ara, que repetesc l'experiment, però que abans de fer bullir el líquid estiro a la flama el coll del matraç aprimant-lo però curant de conservar oberta la seva extremitat, la qual cosa enllestida procedeix a la seva ebullició i després el deixo refredar. El líquid contingut dins d'aquest segon matraç restarà completament inalterat i no precisament dos dies, ni tres, ni quatre, sinó que restarà d'aquesta manera un any i tres i quatre, car tinc experiències d'aquesta durada. El líquid es conserva límpid, límpid com l'aigua destil·lada. Aon rau la diferència entre ambdós recipients? L'un i l'altre contenen el mateix líquid, l'un i l'altre contenen aire i estan igualment oberts. Per què doncs el primer s'altera i en canvi l'altre no s'altera pas? L'única diferència que hi ha entre els dos vasos, heu's-la aquí: en el primer la polsina que sempre hi ha sospesa en l'aire i els seus germes, poden caure dins del vas i posar-se en contacte del líquid en el qual troben aliment a posta per a llur desenrotllament. En el segon, aquest fenomen és impossible, o en tot cas molt difícil, car les partícules de pols suspeses en l'aire no poden entrar dintre del vas, no pas per manca d'obertura sinó per haver-li dat a l'entrada la forma de coll de cigne; d'aquesta manera, quan l'aire, impel·lit per les lleis de la difusió i les variacions de temperatura, entra dintre del matraç ho fa de faisó lenta que permet ja a la primera part de la corbadura la sedimentació de totes les partícules suspeses.

«Aquesta experiència és plena d'ensenya-

ments. Tots els components de l'aire, tots, excepte la polsina suspesa, tenen accessible entrada dins del recipient i poden, per tant, posar-se en contacte del líquid contingut en ell. Imagineu-vos fins i tot en aquest aire, ultra els seus components químics, electricitat, magnetisme, ozono i fins i tot ço que no coneixem encara, tot es susceptible de entrar dins del matraç i de contactar amb la infusió. Unicament hi ha una cosa que pugui trobar dificultats d'entrada, i és la polsina, i la prova de què així és veritat la tenim en aquest fet: si saccegем amb violència el matraç dues o tres vegades, passats dos o tres dies hi constatarem la presència de floridura i animalets. Per què? Perquè l'entrada de l'aire s'ha produït bruscament i ha anat acompanyada de partícules de la pols.

»Per consegüent, senyors, en mostrar aquest líquid puc dir-vos: he pres en la immensitat de la creació la meua gota d'aigua i l'he presa ben plena de llevat fecund, es a dir, per parlar amb el llenguatge de la ciència, tota plena dels elements apropiats al desenrotllament d'éssers inferiors, i jo espero i observo i interrogo i li demano que vulgui començar per mi la primera creació; fóra un espectacle tan formós! Però resta muda! Aquest mutisme fa uns quants anys que dura; des del començament d'aquestes experiències, perquè he allunyat d'ella i estic allunyant encara, l'única cosa que ha estat privat de produir a l'home: jo allunyo d'ella els gèrmens que suren dins de l'aire, jo allunyo d'ella la vida, car la vida és el germen i el germen és la vida. Mai més la doctrina de la generació espontània s'alçarà després del colp mortal que aquesta simple experiència li dóna.»

Els aplaudiments entusiàstics del públic suggestionat per la magnitud dels fets exposats posava un coronament digníssim a les paraules que cloïen el discurs: «No, no existeix avui dia cap circumstància coneguda dintre de la qual és pugui afirmar que els éssers microscòpics vinguin al món sense el precedent d'uns gèrmens, sense pares semblants a ells. Els que pretenguin sostenir-ho seriosament, han estat joguina d'il·lusions, d'experiències mal fetes, plenes d'errades de les quals no han sabut adonar-se o que no han sabut evitar.»

Els altres dos escrits de Pasteur que anem a traduir corresponen a l'any 1886 en plena

febre d'implantació clínica de les seves formidables troballes sobre profilaxis de la ràbia i són dues cartes adreçades a nens salvats de la gran malaltia. La primera diu així:

«Estimat Jupille: He normalment rebut totes les teves lletres. Les noves que sobre la teua perfecta salut em dones per mitjà d'elles m'omplen de goig.

Mme. Pasteur et remercia els records que li endreces. Ella i tots els del laboratori desitgen que segueixis estant ben bo i que facis tots els progressos que puguis en la lectura, l'escriptura i el càlcul. La redacció de la teua última lletra és molt millor que la de l'anterior, però procura fixar-te força en l'ortografia. On vas a col·legi? Qui et dóna les lliçons? Ja aprofites el temps tant com pots? Tu ja saps que Josep Meister, el primer vacunat contra la ràbia, m'escriu sovint; doncs bé, trobo que ell, malgrat no tenir sinó déu anys, progressa més ràpidament que no pas tu. Aplica't, doncs, tant com puguis. No perdis gaire temps amb els companys i procura ésser amatent als avisos del mestre i als consells del pare i de la mare.

Recorda't de donar records meus a M. Perrot, batlle de Villers-Farlay. Podria molt bé haver sigut que de no haver estat la seva previsió tu haguessis estat malalt i ésser malalt de ràbia és infaliblement la mort. No t'oblidis mai d'estar-li molt reconegut. Bon dia i bona salut.»

La segona fa:

«Estimat petit Gueyton: Com és que no m'escrius tal i com vares prometre'm? Sospiro que és perquè no saps escriure, i si és així has de fer tots els esforços que puguis per arribar a aprendre'n. Si és que et manquen diners per a poder pagar un mestre, fes-m'ho saber. La teua carona de bon minyó m'ha inspirat envers tu un fort interès. Estic convençut que tens excel·lents condicions per a aprendre i que per lo tant podràs i sabràs obrir-te pas. En fi, posa'm al corrent sobre la teua família. Tens pare i mare? Tens germans o germanes? Si es que tu no pots escriure'm, fes-te respondre les meves preguntes pel senyor batlle del poble, pel senyor mestre o pel senyor capellà. Sigue's bon minyó. Bon dia. Adjunt t'incloc en aquesta carta un *mandat-poste* de deu francs.»

LEANDRE CERVERA

L'enquesta dels Jocs Florals

I. — *L'Enquesta*. — Tots els catalans conscients *senten* que cal resoldre d'una manera concreta i elegant la qüestió literàriament lamentable dels Jocs Florals. És un deure patriòtic i cultural solucionar aquest assumpte ja disgraciós. I en aquest sentit, l'enquesta de *La Publicitat* ha estat bellament oportuna.

El resultat és precís i rotund—definitiu. Apart breus excepcions, tots els consultats es pronuncien per la supressió absoluta dels Jocs Florals, o proposeu intentar aquella transformació profunda que els hi acordi nova vigoria i fecunditat.

Ver és que hauríem volgut una major amplitud en les consultes. Hauríem amat l'opinió d'ancians poetes i vells escriptors que, sia com vulla, no podran ésser mai bandejats de la història literària de Catalunya. I aquesta elemental gentilesa, no hauria gens deslluït la veritat, ni el sentit de realitat de l'enquesta.

Així fer-ho, a més de gentil i polític, hauria estat una patriòtica faísó de guanyar les distàncies entre uns i altres. Delicada generositat, és virtut de tot veritable vencedor. I si cal imposar-se avui una severa disciplina i exigir-se el màxim d'austeritat—deu ésser només pel que fa a la pròpia personalitat de cada u. Però tota bona aristocràcia, tot gràcil domini de si mateix, exigeixen també honesta cordialitat i dolça transigència envers els altres. Així obren i senten els homes que són civilització.

* * *

II.—A despit dels bons propòsits, els Jocs Florals, probablement, no seran suprimitos. Als catalans no ens escaurà aquesta bella fortuna. Els mals costums originats per les bones coses, són més nombrosos i més forts del que hom pot calcular. Cal un poder, que no és avui en homes catalans, per a desarrelar un mal costum justificat per una originària bona cosa.

Els se-dients poetes, seran els primers en oposar-s'hi, i els que, amb sinceritat, han opinat contra, no essent secundats, continuaran oferint trenta vegades la mateixa poesia, diverses voltes premiada, en trenta pobles diferents.

Per a fer possible la supressió, caldria, de primer, establir la *Lliga* dels poetes. Aquesta *Lliga* de poetes, si fos prou nombrosa, paradoxalment, impediria en absolut la celebració dels famosos *Certamens* de poesia. Caldria no-

més, que els adherits a la *Lliga* deixessin d'escriure poesies destinades als Jocs Florals.

I, llavors, seria hora de pensar en la transformació original, catalana i possiblement més fecunda dels antics Jocs Florals.

* * *

III.—Però, quina fórmula de transformació proposen els consultats per *La Publicitat*? Entre altres d'impràctiques o massa *poètiques*, aquella que avui cal menys a Catalunya: la fundació d'una Acadèmia de la Llengua. I tot català sincer, coneixedor del veritable estat de nostra cultura, gens enlluernat per retorns absurds, ni no menys absurdes fórmules de forania, es pregunta ple d'admiració: una Acadèmia de la Llengua? Entre nosaltres? Ara? *Ja?*!

Fins a quan haurem de repetir-ho que devem fugir de la imitació de tota institució de la civilitzada Europa que no sia ben bé encara en nostre sentir i nostra inaplaçable necessitat? Per què crear una Acadèmia de la Llengua, de la que tots els països que en tenen s'en riuen més o menys obertament? Com és que volem momificar-nos abans d'hora? Què hi guanyarem, els catalans, posseint una Acadèmia de la Llengua, que, com totes, serà ridícula, niu de pedanteria, fornal de petites enveges, focus de senils vanitats impròpies de pobles joves que aspiren a construir la seva característica civilització? I per què no hem d'evitar les manifestes errades dels altres pobles? Tant de guany hi ha en adoptar les bones coses estrangeres, com en defugir-ne les equivocacions.

Com és aquest rar adel·lerament per a, en precís, desitjar allò només que ja molts pobles amarien no posseir? Què? És que som encara en camí devers Europa? *No som ja de retorn?* Si no som ja de *retorn*, suportem catalans nostra deficiència o nostra *deficient europeïtat*, però no tractem de crear Acadèmies de la Llengua, ni ens tempti aquest dimoni de la seducció aliena, fins a llançar sense prou preparació l'enorme i virginal riquesa, el tresor d'inèdites energies mentals que encara posem. Fóra un petit suïcidi. I bellesa i poesia tampoc hi guanyarien.

Cal evitar tota mena de retorns domèstics. Evidentment. Però també cal no caure en aquell parany seductor del que creu de bona

fe fer cultura quan en concret no fa més que mimetisme, plagi infecund.

Per què l'hauríem de posseir una Acadèmia de la Llengua els catalans? Es que ja posseiríem per ventura una llengua *definitivament fixada*, sense vacil·lacions i sense problemes? Una llengua definitiva—aquesta riquesa i aquesta dissort alhora—no la posseixen encara els catalans. Tenen, és cert, aquesta dolor; però també és ben seva aquesta insospitable, incalculable fortuna. L'estat actual de la llengua catalana possibilitza, potser com cap altra, l'aparició del geni. I l'opció al geni val molt més que la realitat d'una Acadèmia—avui, si no perniciosa, prematura.

* * *

IV.—Es a dir: fins a quan hem d'anar, literàriament parlant, a remolc d'Europa? No és hora de què comencem a cercar en nostres instints ancestrals les nostres originalitats, prescindint de si els civilitzadíssims, els culturitzadíssims europeus fan o no allò que nosaltres volem o aspirem fer? Encara no podem o no sentim la necessitat passional, de crear un *esguard* absolutament català per a mirar i observar implacablement totes les coses, per Europa i llur *sentit* començant?

Nostra bella modèstia cultural d'avui, en veritat, és excessivament modesta—quasi en pura nuditat.—Però aquesta nuditat clara, inèdita, juvenívola, mostra uns muscles que un dia podrien envejar els vells grecs de miraculosament ressuscitar.—I és aquesta divina gràcia lliure, rica i lluminosa la que voldríem insensatament, *ara*, trabar amb les rígides i arbitràries regles d'una Acadèmia, inoportuna?

El profund mestratge de Pompeu Fabra, ens sembla que avui no aconsellaria la instauració d'una Acadèmia de la Llengua. L'home que ha treballat més en profit de nostra llengua, negaria les ventatges actuals d'una Acadèmia, que no fóra més que una contribució a l'estranger i mai un remei a la trista buidor dels Jocs Florals d'ara.

No hi tenim encara *dret*, els catalans, a una Acadèmia, ni estem preparats, ni l'idioma en ple felicitat període de segona formació podria admetre-la desafiant el perill de fixar-se, aturar-se, iugular-se abans d'hora.

Nostre català d'avui és com un organisme

infant esponerós. No és encara un bell adolescent, que admeti una ferriça disciplina per a millor lluir la seva bellesa i millor aprofitar les seves energies. Aquest esforç ara, neuliria massa la vida de l'infant esponerós. Nostra llengua actual és un organisme jove, fort i delicadíssim, però tan tendre que no pot admetre encara les sàvies dureses del jou. Li calen, i són força escaientment profitoses, les persuasives orientacions, les conscients direccions—com les de Pompeu Fabra. I mentre ens és permès, és bo i verament fecund ésser lliures d'excessivament rígids enquadraments.

D'altra part, una Acadèmia, avui que no tenim realment *indiscutibles clàssics moderns* pel que fa a la llengua, fóra una creació artificial de la cultura internacionalista i soma i ens exposaríem a tenir que acceptar com a definidors *a priori* d'aquestes altes coses transcendents, a uns quants homes només, que malgrat ésser extraordinaris, no tindran mai la valor d'aquest meravellós procés de tot un poble reprement l'ús de comunió inefable amb son propi veritable llenguatge.

Es a dir, voler crear allò que és conseqüència d'una gran suma de civilització — *voire* cultura—original, abans de posseir aquesta civilització original que tot just anem creant ara els catalans,—sembla força al nou ric que no deplora altra cosa que no tenir escut nobiliari i en compra un. L'escut nobiliari de la llengua catalana l'anem fent ara—i cada escriptor excel·lent és com una noble gesta,—però aquest escut és l'únic del món que encara té la glòria de no ésser definitiu i tancat a noves proeses.

I els catalans actuals, no tenen el dret de *pijoanejar* un exabrupte com el de crear una Acadèmia que no ens cal encara, llançant per la finestra la fortuna de la possibilitat de dos o tres genis per als quals nostra llengua serà com una argila ideal de la que en brollaran les obres mestres.

* * *

V.—*Remei*.—Uns únics grans i complets Jocs Floralsi espaiats de dos o de tres en tres anys. Però d'aquesta magna cosa digna de la Renaixent Catalunya en parlarem altre dia i amb l'extensió respectuosa que li pertoca.

CRISTÒFOR DE DOMENEC

Poesia catalana

L'ADVENIMENT DE L'ANY

En la cruesa del desembre, intensa,
i en el misteri de la mitja nit,
quan ton camí—o l'any novell!—comença
prens comiat de l'any que ja ha finit.

Perquè és incerta encara ta pupil·la
els estels n'han copsat la tremolô,
quan dins la nit, i amb serenor tranquil·la,
arribes fredolic, com un nadó.

Quin averany gentil duu ta vinguda
en aquest temps que porta neu al cor?
No ens seria ta vida coneguda
per mercè de les boires o el cel d'or?

En ser que el cel aclareix més les coses
i la donzella que l'amor pressent
sense saber perquè desfulla roses,
et punxará el neguit adolescent.

I quan un xic de cendra, per corona
i remembrança lleu de ton engany
et faci amarga la darrera estona,
ja et sotjarà l'albada d'un altre any.

Mes, ^{quan} ~~si~~ t'obre la mà de Sant Silvestre
la cortina blavissa del trespàs,
no saps si en ornâ els dies seràs destre
ni si cap dol t'ombrejarà la faç.

Gosaràs festejar la primavera?
Vestit de sol, posseiràs l'estiu?
Els teus sospirs en va la tardô espera?
Marcit, l'hivern veurà glaçar son niu?

Qui sap el teu mestratge quin seria!
Potser ton viure lliscarà banal.
Potser serà gemat de poesia.
Potser daràs a llum un immortal.

Mes, qualsevulla ta faisó que siga,
de tots mos dies fes-te'n un cinyell.
Dona'm el goig del llavi de l'amiga
i la suavitat del seu cabell.

I quan ta ruta—l'any novell—comenci,
jo, del pler contingent enamorat,
sabré venir ton pas en mon silenci
perquè 'iré mesurant l'Eternitat.

OCTAVI SALTOR

LA PAU DE LA TARDA

Oh qui tingués aquesta tèbia pau
de la tarda que cau dalt la pineda,
que és tan rogenca i el cel és tot blau
sota la llum serena de l'arbreda!

Oh qui sabés la joia del camí
i la lluna difusa i tan llunyana
que sembla un núvol blanc que ha de florí
per argentâ els camins i aquesta plana!

Hora d'amor que encara és blau el cel
i l'arbreda és ardent del jorn que fina,
ara floreix ple de joia un estel
que el nostre cor apar que ens il·lumina.

Senyor, qui haveu la joia de la llum
i la mesura de la vida nostra!
i els camps i els prats ompleneu de perfum,
deu-nos la pau que ve de l'amor vostre.

Que així en la ruta de l'etern camí
tinguem un prat florit d'herba gemada
i una font ben oculta dintre el sí
que faci nostra vida regalada.

Deu-nos, Senyor, ara que el jorn s'en va
i deixa al cor una suau musica,
una boca vermella per besar
que el nostre anhel aconorti una mica.

Perquè en la pau de l'hora que ara mor
i en la joia sonora de la tarda
hi sentim neixê al fons de tot del cor
aquell amor que nostra vida esguarda.

I poguem abastar tot el repòs
i l'essència suau que ara s'exhala
del jorn que fina amb un perfum de flòs
i que és subtil talment un batec d'ala.

O dia que t'en vas vers a ponent
i moriràs, car el nou jorn arriba
i florirà tot ple de sol i vent
damunt la terra viva!

ESTELS D'ARGENT

Estels d'argent, que il·lumineu la nit
pregona i fosca, i freda, i tan gebrada;
dueu al cor un inquiet neguit
d'alguna cosa bella i oblidada.

Ara sóc lluny d'aquell amor suau
que ve en les hores de repòs i vida;
quan el cor és seré i el cel és blau.
Ara en sóc lluny amb l'ànima colpida.

I em sembla bell aquest paisatge nu
amb un estel que és únic i que lluu
a dalt del cel, com la mirada d'ella!

Oh flama pura d'aquell somni ardent:
sols tu l'amor pots fer de nou vivent
en el misteri d'una nit tan bella.

PAISATGE NOCTURN

Floreixen entremig de la muntanya
uns llums petits, com uns estels d'argent;
un arbre sol mon ensomni acompanya
en la flama subtil d'un pensament.

O la muntanya que apar boira densa,
ara que és nit i fa bo somniar!
Es cada estel que copsa ara ma pensa
un Amor per gaudî i per estimar?

O estels que camineu amb melangia
i us endueu el paisatge de nit,
que és un somni d'amor i d'alegria
per a després fruit-ne a l'infinit.

I encara perquè la terra n'és tan bella
i vos encisa el seu fervent encant
hi descendiu, i els ulls d'una donzella
els feu suaus com la dolçor d'un cant.

Ara he fruit l'encís d'una mirada,
i s'han després estrelles del cel blau;
i ara he mirat els ulls de ma estimada:
com dos estels d'aquest vespre de pau.

J. M. ROVIRA ARTIGAS

DEL VENT

Tot just el vent és a la portalada
que ja tremeix tot el jardí.
S'agombola la flonja nuvolada,
s'escampa la brossa del camí,
tota remor és emportada,
àdhuc el cant se pert, sens fi,
i la masia és tota perfumada
de la sentor que davalla d'un pi.

DEL RETORN DE CAÇA

Passa un caçador,
la faç envermellida
com una posta de tardor
i al trau un brot de sajolida.
En la gorja vibra un cant apagat,
als muscles una mica de galvana,
i el pas afadigat
i els cabells asprius de la tramuntana.
El camí li esdevé perdedô,
l'agullona una fretura insatisfeta
buid el sarró,
l'escopeta quieta
i el gos que ha perdut el rastre bo,
l'orella baixa i la cua inquieta.
Li peten els llavis a la proximitat
d'aquell hostal vorê a la carretera,
el verd pendís bé l'ha temptat,
però la lluna floreix al seu darrera
i ja li minva la fal·lera
de no portar ni un minç conill caçat.
Però encara té sota els cabells asprius
els ulls vermells com una llumanera
i encara a cada marge veu un vol de perdius
i al cap de l'escopeta una blanca fumera.

DEL CAVALL DE L'HORTOLÀ

Aquell cavall de l'hortolà
té els ulls com una clariana,
l'orella baixa, el pas tardà
i la crinera blana.

Té en el seu cos un frissament
de joventut escapolida,
ara ni menys hauria esment
del pas d'una euga presumida.
Enyora un poc la llibertat
d'aquella cançó verda,
en la grandària d'aquell prat
d'userda.

I ja és amic malgrat ell
de la vila inquieta
i ja coneix cada cancell,
cada carrer, cada placeta.
Clou les parpelles a l'esclat
d'aquella porta virolada
i el meravella la sonoritat
del seu pas, per la via empedrada.
I si el refrega un vianant,
branda la cua i obre la parpella,
i li resten els ulls esbategant
com les finestres d'una casa vella.

LA TEIERA

La rústega teiera
és un ull buid damunt el carreró;
ja no llença la negra cabellera
de la seva fumera,
ni llambrega sa clarô.
Ara decanta una mica
el veire fermat de travessers,
on el vent hi fa musica
voleiant sobre els carrers.
I ja és tota rovellada
de tantes pluges i vents i temporals,
encara prô en la paret enrunada
és una copa daurada
que copça la cançó de les canals.

JOSEP MUNTEIS

Via-Crucis

DE PAUL CLAUDEL

PRIMERA ESTACIO

S'ha acabat. Havem judicat Déu i l'havem condemnat a mort.
No volem més Jesucrist aquí amb nosaltres, perquè ens empipa.
No tenim cap més rei que el Cèsar! cap més llei que la sang i l'or.
Crucifixeu-lo, si voleu, però treieu-lo del davant! que se l'enduguin!
Tolle! tolle! Encara pitjor! ja que és precís que se l'immoli i que s'ens doni Barrabàs!
Pilat seu en un lloc que s'anomena Gabbatha.
«No tens res a dir?» li diu Pilat. I Jesús no li respon.
«—Jo no trobo cap mal en aquest home», diu Pilat; «però bah!
Que mori, ja que us hi empenyeu! Jo us el dono, *Ecce homo.*»
Heu's-el ací, la corona al cap i la porpra damunt les espatlles.
Un darrer cop envers nosaltres aquests ulls plens de llàgrimes i sang!
Que hi podem? no hi ha manera de què sigui amb nosaltres per més temps.
Com va ser un escàndol pels jueus, per nosaltres és un tant s'ens en dóna.
La sentència per de prompte està llesta, res no hi manca: en hebràic, en grec i en llatí.
I veiem la multitud que crida i que el jutge se'n renta les mans.

SEGONA ESTACIO

Se li donen els seus hàbits i se li porta la creu.
«Salut», diu Jesús, «ô Creu que de tant temps he desitjat!»
I tu, esguarda, cristià, i extremeix-te! Ah, quin instant solemniàl!
Aquest en què el Crist per primer cop accepta la creu eternal!
Oh consumació en aquest dia de l'arbre en el Paradís!
Esguarda, pecador, i veges de què els teus pecats han servit.
Tants de crims sense un Déu al damunt i tantes de creus sense el Crist!
La desgràcia de l'home és certament gran, mes nosaltres no hi tenim res a dir,
Puix Déu és mentrestant damunt, que ha vingut no per a explicar sinó per a omplir.
Jesús ha rebut la Creu com nosaltres rebem la Sagrada Eucaristía:
«Li donem una fusta pel seu pa», com s'ha dit pel profeta Jeremias.
Ah, que la Creu és llarga, i que n'és d'enorme i de difícil!

Què n'és de dura! què n'és de rígida! què n'és de pesat el pes del pecador inútil!
Què n'és de llarg el portar-lo pas a pas fins que hom mori al dessota!
Això és el que aneu a portar tot sol, Senyor Jesús?

Feu-me a mi pacient a la vegada dels troncs que vós voleu que porti.
Puix ens precisa el portar la creu abans de què la creu ens porti.

TERCERA ESTACIO

Avancen! Víctima i botxins plegats es remouen pel camí del Calvari.
Déu que se l'estira pel clatell de sobte fa tantines i cau en terra.
Què m'en dieu vós, Senyor, d'aquesta primera caiguda?
I ja que, justament, ara vós ho saveu, què és el que en penseu? en aquest minut
en què hom cau i en què el pes mal carregat us precipita!
Com l'haveu trobada ara aqueixa terra que vós féreu?
Ah! no és el camí del bé solament el que és raspós.
El del mal és, a més a més, camí pèrfid i vertiginós!
No és pas cosa d'anar-hi de dret, es té de conèixer pedra a pedra,
i el peu ensopega tot sovint encara que el cor hi persevera.
Ah, Senyor! pels genolls sagrats, aquestos dos genolls que us han fet falla a la vegada,
pel salt que de sobte ha fet el cor i la caiguda a l'entrada de l'horrible Via,
per l'emboçada que ha reixit, per la terra que us és coneguda,
salveu-nos del primer pecat que hom comet per sorpresa!

QUARTA ESTACIO

O mares que haveu vist morir el primer i únic infant,
recordeu-vos d'aquella nit, la darrera, aprop de l'ésser gemegant,
l'aigua que es mira de fer-li beure, el gel i el termòmetre,
i la mort que ve poc a poc a que ja no és possible allunyar-la!
Poseu-li ses pobres sabates, canviu-li la roba i la bruseteta.
Algú ve que va per a pendre'l i ficar-lo a dintre la terra.
Adéu, mon petit infant! adéu, ô carn de la meva carn!

La quarta Estació és Maria que tot ja ho té ben acceptat.
Heu's-e-la ací a la cantonada esperant el tresor de la Pobresa.
Els ulls ja no li poden plorar, a la boca ja no hi té saliva.
Ella no diu ja ni un sol mot i esguarda el Bon Jesús que arriba.
Ho accepta. Ho accepta encara una vegada. El crit
és severament reprimit en el cor fort i estricte.
No diu ni una sola paraula i esguarda Jesucrist.
La mare esguarda el seu Fill, l'Església el seu Redemptor.
Son ànima violentment va envers ell com el crit d'un soldat que mor!

Es redreça al davant de Déu i li dóna son ànima a llegir!
No hi ha res en el seu cor que refusi o que es retiri,
ni una fibra en el seu cor traspasat que no accepti i no consenteixi.
I com Déu mateix que és allà, ella hi està present.
Accepta i esguarda aquest Fill que ha concebut en el seu sí.
No diu ni una sola paraula i es mira el Sant dels Sants.

QUINTA ESTACIO

Ve el moment en què ja no es pot més i no es pot seguir endavant.
Es aquí que ens hi ajuntarem i aont ens permetereu
que s'ens emplei a nosaltres també, com a camàlics, en la vostra Creu.
Com Simó el Cireneu que s'arrapa a aquest barrot de fusta.
que l'empunya sòlidament i que marxa darrera Jesús,
a fi de què res de la Creu no s'escorri i no sia perdut.

SISENA ESTACIO

Tots els deixebles han fugit, Pere mateix renega esbojerrat!
Una dona en el fort dels insults i el centre de la mort
s'hi tira i es troba amb Jesús i li agafa la cara entre les mans.
Ensenyeu-nos-en, Verònica, de sortir-ne dels respectes humans.
Car aquell per a qui Jesucrist no és sols una imatge, sinó la veritat,
als altres homes de seguida esdevé desagradable i suspecte.
Son pla de vida és a l'inrevés, els seus gustos no són els mateixos.
Sempre hi ha alguna cosa en ell que se'ls hi escapa i els hi estranya.
Un home fet que passa el rosari i que va resoltament a confessar-se,
que menja de peix el divendres, i que es veu entremig de les dones a missa,
això fa riure i això xoca, és ridícul i enutjós a la vegada.
Que vagi en compte en el que fa, puix té tots els ulls a sobre.
Que vagi en compte en els passos que dóna, puix és una mostra.
Puix tot cristià és del seu Crist la imatge veritable si bé indigna.
I la fesomia seva és el reflexe trivial
de la Cara de Déu en el seu cor, abominable i triomfal!
Deixeu-nos-la mirar una vegada més, Verònica,
sobre el drap on l'haveu recollida, la cara del Sant Viàtic,
aquest vel de lli piadós aon Verònica ha amagat
la cara del Collidor el dia de son ubriaguesa,
a fi de què eternalment s'hi plasmi la seva imatge,
que és feta de sa sang, de ses llàgrimes i dels nostres gargalls!

SETENA ESTACIO

Això no és la pedra sota el peu, ni les morralles
que estiren massa fort: és l'ànima que tot plegat fluixeja.
O bell mig de nostra vida! ô caiguda que havem dat espontàniament!
Quan l'amant el pol no troba ni la fe el seu firmament,
perquè la ruta és molt llarga i té un terme molt llunyà,
perquè un es troba sol i no pot aconsolar-se.
Temps que mai no s'acaba! angoixa que no es veu i es va fent grossa
de l'inflexible manament i del seu company de fusta!
Per això és pel que estira els dos braços a l'ensem com un quan neda.
Cau el cos, és veritat, i l'ànima a l'ensem ha consentit.

Perdoneu-nos la segona caiguda que fem voluntàriament per enuig.

VUITENA ESTACIO

Abans que no pugi per darrer cop a la muntanya,
Jesús aixeca el dit i es gira envers la gent que l'acompanya.
Algunes pobres dones ploricoses duient els fills llurs al braç.
I nosaltres, no esguardem únicament, escoltem a Jesús, puix és allà.
Que no és pas un home que aixeca el dit aquí al mig d'aquesta estampa.
Es Déu que per la nostra salut no ha sofert solament en les imatges.
Talment aquest home va ésser el Déu totpoderós, és ben cert!
Un dia hi va haver en què Déu, en efecte, sofrí això per nosaltres!
Quin és, doncs, el perill de què ens ha deslliurat aital preu?
La salut de l'home és un afer tan simple que el Fill,
per a obtenir-la, s'ha vist obligat a arrancar-se del sí del Pare?
Si passa així pel Paradís, què passarà doncs per l'Infern?
Què s'hi farà amb la fusta morta, si ja es fa així amb la fusta verda?

NOVENA ESTACIO

Torno a caure un altre cop i ara sóc a les darreries.
Jo bé voldria aixecar-me si per cas hi hagués manera.
Puix m'han premsat com la fruita i l'home que tinc damunt l'esquena pesa massa.
He fet el mal, i l'home mort amb mi és molt pesant!
Morim, doncs, puix és més fàcil que estar dret estar de panxa en terra.
Menys ho és viure que morir sobre la creu que a sota.
Salveu-nos del Tercer pecat que és la desesperació!
Encara no ho està tot perdut mentres degui la mort apurar-se!
Jo ja estic llest de tragar aquest tronc, però encara no em treuen les argolles!
Jesús cau per tercera vegada, però ja és dalt de tot del Calvari.

DESENA ESTACIO

Heu's ací l'era aon el grà de blat celestial és batut.
El Pare és nu, el vel del Tabernacle és arrancat,
la mà és portada sobre Déu, la carn de la carn s'estremeix;
l'Univers, agafat en son origen, tremola fins al fons de ses entranyes!
Nosaltres, ja que han pres la túnica i la roba sense costura,
alcem els ulls i gosem-nos mirar a Jesús tot pur.
No vos han deixat res, Senyor, tot vos han pres,
fins la vesta arrapada a la carn, com avui dia
si arranquen al frare la caputxa i el seu vel a la verge consagrada.
Tot se li ha pres, no li queda ja res per a tapar-se.
Ja no té la més xica defensa, queda nu com un cuc.
Es lliurat a tots els homes i descobert.
Com és aquell vostre Jesús! Ens fa riure. Es ple de cops i d'immundícies;
posa en guàrdia als al·lienistes i a la policia.
Tauri pingues obsederunt me, Libera me, Domine, de ore canis.
No és Jesucrist. No és el Fill de l'Home. No és Déu.
Son evangeli és mentider i el seu Pare no és al cel.
Es un boig! Es un impostor! Que parli! Que calli!
El criat d'Anàs el bofeteja i Renan el besa.
Tot li han pres. Però queda la sang escarlata.
Tot li han pres. Però queda la ferida que esclata!
Déu és amagat. Però queda l'home del dolor.
Déu és amagat. I queda el meu germà que plora!
Per vostra humiliació, Senyor, per la vostra vergonya,
tingueu pietat dels vençuts, del feble que el fort li puja a sobre.
Per l'horror d'aquest darrer vestit que se us retira,
tingueu pietat de tot el que s'esqueixa!
De l'infant operat tres vegades i que el metge encoratja,
i d'aquest pobre ferit que li canvien els bandatges,
del marit humiliat, del fill aprop sa mare moribunda,
i d'aquest amor terrible que ens tenim d'arrencar del cor!

ONZENA ESTACIO

Ve't ací que a Déu ja no el tenim entre nosaltres, el tenim a terra.
La púrria en pes l'ha estirat pel coll com una bèstia.
Heu vingut! Sou veritablement, Senyor, aquí amb nosaltres!
Se us han sentat damunt, us han posat el genoll a sobre el cor.
Aqueixa mà que el botxí desconjunta és la dreta del Tot-Poderós.
A l'Anyell li han lligat els peus, es subjecta a l'Omnipresent.
Es guixa a damunt de la creu son alçada i la seva braçada.
Quan ell va a gustar els nostres claus, anem nosaltres a veure sa figura.
Fill etern, sense mes límits que la vostra Infinitud,
vegeu-lo doncs aquí amb nosaltres, aquest càrrec esquifit que heu cobejat;

vegeu Elies tocant a la mort que s'ajau i que es queda estirat;
vegeu el trono de David i la glòria de Salomó;
vegeu el llit del nostre amor amb vós, dur i potent!
Li és ben difícil a un Déu el posâ's a la nostra mesura.
L'estiren i el cos mig dislocat cruixeix i xiscla.
Se l'ha estrenyut igual com a una premsa, se l'ha horriblement escorxat.
A fi de què el Profeta es justifiqui que ho predigué quan deia:
«Han foradat les meves mans i els meus peus. Han contat tots els meus ossos.»
Vós sou, Senyor, un pres que no pot escapar-se.
Sou clavat en la creu, clavat de peus i mans.
No hi puc anar a buscar res al cel amb l'heretge i amb el boig.
Aquest Déu és massa per a mi penjat entre quatre claus.

DOTZENA ESTACIO

Ha sofert de debó, és veritat, però ara va a morir-se.
La gran creu en la nit feblement es vincla amb el Déu que respira.
Hi és tot. No hi ha més que deixar fer a l'Instrument
que de l'encaix de la Naturalesa doble inesgotablement
de la font del cos i de l'ànima i de la hipostasi, expressa i estira
tota la possibilitat que hi ha en ell de sofrir.
Està tot sol com Adam quan estava sol a l'Edem.
Està durant tres hores sol i assobereix el Vi,
la ignorància invencible de l'home en el buid de Déu!
Nostre hoste està estabornit i el front a poc a poc se li decanta.
Ja no veu la seva Mare i el seu Pare l'abandona.
Assaboreix el càlzer i la mort que lentment l'enverina.
Es que no'n teniu prou d'aquest vinagre barrejat amb aigua,
que de sobte us redresseu i crideu: *Sitio?*
Senyor, vós teniu sed? Es amb mi amb qui parleu?
Es de mi del que teniu necessitat encara i dels meus pecats?
Sóc jo el que fa falta abans que tot estigui consumat?

TRETZENA ESTACIO

Aquí la Passió té fi i la Compassió continua.
El Crist ja no hi és damunt la Creu, és amb Maria que l'ha rebut:
com ella l'accepta, promès, el reb ella, consumat.
El Crist que ha sofert als ulls de tots de nou a la falda de sa mare és acollit.
L'Esglesia entre els seus braços per sempre es cuida del seu enamorat.
El que és de Déu, i el que és de sa mare, i tot el que ha fet l'home,
ho acull a sota el seu mantell i s'ho queda per sempre.
Ho ha pres, ho veu i ho toca, prega, plora i admira!

Es el sudari i l'ungüent, és el sepulcre i la mirra,
el sacerdot i l'altar i el càlzer i el Cenacle.
Aquí s'acaba la Creu i comença el Tabernacle.

CATORZENA ESTACIO

El sepulcre aon al Crist ja mort d'haver sofert s'el fica,
el clot a corre-cuita destapat per a que hi passi la nit,
abans de que el matzegat ressuscitant s'en vagi al Pare.
Però no ho és solament aquest sepulcre nou, també ho és ma carn,
és l'home, la vostra criatura, més fonda que la terra!
Ara que el seu cor és tot obert, ara que ses mans són foradades,
no hi ha ni una creu entre nosaltres aon el seu cos no s'hi adapti,
no hi ha cap dels pecats que havem comès en què la llaga no hi correspongui!
Veniu des de l'altar aon esteu recollit cap a nosaltres, Salvador del món!
Senyor, que la vostra criatura és destapada i que n'és de profunda!

JOSEP-F. RAFOLS, *trad.*

ELS LLIBRES

PROPOSITS DE L'ANY

Entenem que és prou definida la tradició de LA REVISTA i que n'hem assegurat prou bé la continuació normal perquè de mica en mica aquestes seccions fixes puguin cenyir-se a la missió que des del primer dia tenen assenyalada.

Aquí, per exemple, és evident que podem limitar-nos al gest indicador dels llibres catalans que periòdicament són oferts a l'atenció del nostre públic. Cal només que el gest indicador no tremoli ni es decanti a l'afalac ni es desnaturalitzi amb les contorsions de la ira o del menyspreu.

Esmentem els llibres nous que enriqueixen la nostra producció. Més endavant, dins les pàgines doctrinals d'aquests quaderns no mancarà el comentari valorador sense els apremis de l'actualitat ni les temptacions de la facilitat repetida en nòtules, idearis, glossaris, carnets i mots d'enginy que arribarien a fer banal l'obra mateixa del Dant. Una valoració justa de les obres amb prou consistència per resistir-la creiem que és avui necessària. Aspectes diversos de la crítica seriosa a la qual s'han aplicat el Plana i el Montoliu i el Farran i Mayoral (no esmentant sinó els que han conviscut amb nosaltres), preparen el desenrotllament d'aquesta valoració el deure de la qual ens escau per camins que el mestratge de Carles Riba ens fa practicables.

Mentrestant, sense oblidar mai que un gest ben fet com una valoració ben feta són un problema de moral, registrem l'índex de l'esforç de la producció bibliogràfica catalana acompanyant-lo d'una tria del pensament contemporani arreu del món, que s'avingui a les nostres necessitats i a les nostres curiositats de l'esperit.

Francesc Pujols. — TRADUCCIO PARAFRÀSTICA DEL LLIBRE DE JOB.—Llibreria nacional catalana...

La lectura d'aquest llibre, deixant als especialistes els diversos comen-

taris d'interpretació, d'humanisme o l'estilística general que suggereix, planteja amb vehemència gairebé exigent la revisió de les possibilitats i del contingut del mot *xerraire* dins el lèxic català.

Aquest Job *xerraire* que el Pujols ens presenta ve a ésser com una personalització magna de les qualitats i dels defectes de lirisme, de saviesa de barri, d'experiència local de la vida, d'invenció pintoresca de totes les facècies del risc i de fruïció ben administrada de totes les comoditats de la possessió que un català corrent d'avui pot oferir-nos entre el bon cor i la malícia, entre una fe de romeria i una moral renyida amb l'abstracció i sempre fàcils a expressar-se per imatges adites amb la plàstica d'una vida que fos com uns *Pastorets*.

Segurament Job és dins de l'eternitat perquè és susceptible de parafrasis tan accentuadament locals i aparentment moridores com la del Pujols. Segurament també com més l'artista creador arriba a interpretacions personals tan agudes, més s'acosta a la popularitat anònima que reduiria a un mateix mimetisme sota les paraules més diverses les essències del bé i del mal, del goig i del dolor.

A. Rovira i Virgili. BIOGRAFIA DE PAU CLARIS.—Edicions de l'Associació Protectora de l'Ensenyança catalana.

Es clar que ens interessa la serietat estudiosa i la ciència documental d'un historiador com el Rovira i Virgili. Però més que res, ens interessa l'home.

I si l'home s'aplica a l'estructuració espiritual d'un altre home com en el cas d'aquesta biografia ens interessa la figuració ideal que resulta de les virtuts pretèrites del Pau Claris reviscudes per el Rovira i de la vida del nostre amic animant i contemporanitzant una exemplaritat històrica.

Erudits, arqueòlegs o historiadors, homes d'ofici. No ens interessa tant

llur ofici com la raó d'aquell ofici.

El Rovira i Virgili és l'home que coneix la raó del que fa. I és en això que radica l'eficàcia de la seva activitat múltiple que ens encomana disponibilitats cada dia creixents de doctrina i d'acció, de pensament i de sentiment.

I és en aquest punt que si per escrúpuls formals no veredictariem sense reserves que una biografia com la que ens ofereix és un llibre de lectura per a infants, proclamem sense vacil·lació que és tot un programa de formació ciutadana. Així com tota l'obra del nostre company.

APLEC DE RONDALLES, per V. Serra i Boldú.—Editorial Catalana, S. A.

La interpretació municipal de la religió dels grecs del segle d'or que exposa Maurice Barrès en el seu *Voyage de Sparte* i que fou esperó i guany de l'ardent nacionalisme d'Atenes, podria ésser d'útil aplicació al *Corpus* de la rondallística popular catalana. I arribaríem a la conclusió que fervorosos com el Valeri Serra troben les variants municipals que la religió patriòtico-popular així explicada infantà i justifica, conservant-les sense marciment a pesar de tots els senyals del temps i dels gustos canviants de les centúries.

Carles Rahola, EN RAMON MUNTANER, L'HOME I LA CRÒNICA.—Publicacions Empordà.

No sentim la pruija de dir una segona paraula original si la primera paraula ha estat ben dita.

Del llibre de Carles Rahola, no ens caldrà, doncs, dir altra cosa sinó que el comentari que hi fa el Nicolau d'Olwer és exacte i estrictament just.

En reproduir-lo el fem nostre i voldríem que tingués la doble eficàcia de cridar els lectors del llibre i de fer prossèlits de l'exemple que s'hi conté.

Diu així el Nicolau d'Olwer:

«Si l'exemple és prèdica eficaçíssima, urgeix d'oferir al nostre poble, per retornar-lo a la més alta vibració nacional, l'espill dels patriotes d'altre temps. Una mena de *Flos Catalanorum* que ens faci reviure la vida, donant-nos-en les dites i les fetes; un Plutarc, un Diògenes Laerci català, seria l'obra més trascendental potser per l'avenir de Catalunya. D'aquesta obra, ve't aquí un capítol.

En Carles Rahola, l'empordanès enamorat de l'Empordà—dolça terra de llibertat i d'heroisme, perquè és terra d'entusiasme, filla de la sirena i el pastor, com va dir el Poeta,—ha volgut honorar la memòria del més gran dels empordanesos: En Ramon Muntaner. I fent-ho, ha alçat un monument a l'home representatiu de la gran Catalunya pretèrita. Aquell català que, nascut a Peralada, és ciutadà de València, defensa la senyera de les barres a Sicília i a l'Orient, i acaba per morir a Mallorca; aquell que és el servidor, indistintament, de les tres dinasties catalanes que es parteixen l'imperi del Mediterrà; aquell que sent, per damunt de tot, la unitat del nostre poble exterioritzada pel «bell catalanesc»; aquell que escriu un llibre, epopeia de la nostra raça; aquell que, per la pàtria, tant com es juga la vida en trenta dues batalles de mar i de terra, representa i administra amb diligència paternal una ciutat, o vetlla amb materna sol·licitud la vida d'un tendre nadó, esperança de futurs dominis.

Massa exclusivament ens parlen als catalans de les venerables figures dels comtes-reis i dels grans feudataris: imatges del retaule major de la pàtria, que només sabriem que admirar i respectar. D'altres cal parlar-nos més sovint: d'aquells homes que, sortits de la massa dels ciutadans o dels pagesos, com qualsevol de nosaltres, per qualsevol de nosaltres poden ésser un model i un estímul: Muntaner, Verntallat, Clarís...

L'exemple patriòtic d'En Muntaner, tothora bo pels catalans, avui ens és indispensable. Tots sentim que s'acosta una hora decisiva, potser som ja en aquell moment precursor de les grans crisis. Als catalans que no vulguin fer-se indignes d'aquest nom, els caldrà molta de fe i molt d'heroisme: l'heroisme fill de la fe, de la confiança en un mateix i en Catalunya que En Muntaner tenia i amara la seva *Crònica*.

En Rahola ha comprès el caràcter d'En Muntaner i l'ha seguit de prop en el seu vagabondatge patriòtic. Per això ens en conta la vida—cosa més important i més difícil que no pas enrosariar unes dates cronològiques. En Rahola s'ha servit de l'erudició per aplegar els materials d'una obra artística, i per això el seu estudi és fruit amb delectança i li fem de retret que és massa curt. Acabant-

lo de llegir, lector amic, estimaràs En Muntaner, i aquesta et serà la millor preparació per endinsar-te en la *Crònica*, si tant fos que, per vergonya teva, català, no la coneguessis encara.»

DE L'INFINIT POEMA, poesies per Mossèn Anton Navarro.

Després de llegir aquest llibre ens plauria trobar un director d'ànimes (pastor i rector, ministre i mestre) que tornés a la nostra la pau perduda per l'obsessionant confusió dels mots *naturalitat* i *sinceritat*.

Aneu, però, a esbrinar si tot això no és sinó qüestió de diccionari!

LA GESTA DELS ESTELS, mostra de poemes per J. Salvat-Papasseit.—Publicacions de LA REVISTA.

L'infant tindrà la lluna a l'abast de la mà si xipolleja, encara que fos abocat a un bassal d'aigües brutes, al clar de lluna. Qui tingui la vocació creadora inèdita dels infants, sabrà trobar l'enginy sempre igual i sempre nou de la natura.

Es el cas del Salvat-Papasseit, primari no per saturació de cultura sinó per despullament humil que no s'avergonyeix d'ignorar moltes coses, sabent com sap que *l'home és el més intel·ligent dels animals perquè té mans*.

Avui per avui aquestes mans li permeten de jugar fins amb els astres.

Quan aquest joc es torna una cultura, presideix tot un sistema filosòfic com el d'Anaxàgoras.

I, Déu ens en regali d'avantguardismes com aquell!

D. J.

Les VINT CANÇONS de Tomàs Garcés

Vint Cançons és un títol que ens sobta una mica per a un llibre d'un poeta jove. Massa estàvem acostumats a trobar en la portada dels llibres de versos la primera punxa de la retòrica. I en llegir aquestes vint cançons, una a una, el cor s'ens esplaia de veure un poeta que amaga el seu art subtil sota el vel de la ingenuïtat i la senzillesa més clares, que lluny de voler-nos fer creure en un sentit de profunditat ens adreça vers l'aire on totes les coses vacil·len i es mouen. En la nostra lírica d'ara hi ha, sovint, una preocupació per la profunditat, un esforç per a expressar idees i relacions que defugin la mida vulgar, una prouja per a trobar l'imatge nova, aquesta preocu-

pació distreu als poetes de la veritat dels seus sentiments, quan no és la manera de simular-los. Lliguen les frases no pas amb el fil invisible d'una emoció que ondula i atravesa l'ànima en una fina esgarripança, sinó que les ajunten com les peces disperses d'un joc de «dòmino», ara per l'enginy i adés per l'atzar. Molts d'aquests poemes, que semblen haver nascut d'unes hores de tortura, de meditació, o de dolorosa experiència, posaríem en un compromís als seus autors si els demanéssim d'explicar amb altres paraules el que volen dir. La rima i la lectura acaben de tancar l'anella: la rima, que imposa als retòrics deficients l'ús de paraules que altrament no s'haurien atançat a llur memòria; i la influència de lectures que els ofereixen motllos a gust i de la mida que a llur inspiració li cal. Es per això que una part de la lírica de darrera hora presenta, al costat de belles condicions de perfecció formal, d'enginy i de gràcia, la condició negativa de la feblesa de personalitat, o sia la manca d'estil. De tant esforçar-se en tenir-ne, s'allunyen de l'únic camí per on es troba.

Així en llegir ara un llibre de versos, breu i planer com el d'En Tomàs Garcés, voldríem que la seva orientació guanyés espai entre els nostres poetes. Perquè en Garcés no fa més que donar el tom a l'inrevés del que fan altres poetes. En lloc d'arribar a l'emoció passant pels boscos de la retòrica, ell arriba a la retòrica passant pels camps oberts de l'emoció. Cal entendre que no som enemics de la retòrica, que no creiem en l'espontaneïtat absoluta ni en la inspiració que bufa com l'aire del cel. Sense esforç, sense treball, sense ciència, no pot fer-se una cançó perfecta. Una cançó popular no salta de cop i volta, com l'oliva que cau de l'arbre, sinó que va formant-se a força de passar i tornar a passar pel sedaç. La naturalitat en l'obra artística és la darrera etapa d'una treballosa evolució. Volem a la natura dins l'anella de l'art i no pas la cosa contrària.

Cal, però, que l'art senti ara la humitat i adés l'escalf del sentiment, com en la terra res no germina sense la pluja i el sol. El poeta ha d'abandonar-se a l'emoció abans de pensar en la forma d'expressar-la. En les cançons d'En Garcés hi endevinem aquest camí.

No cal que sia una emoció que trasbalsi les arrels de la vida ni faci trontollar l'espectacle de l'univers. Res més perjudicial que el paroxisme romàntic. L'emoció d'un paisatge o la més fina que ens duu en evocar-lo, a vegades ja és prou. Una emoció que pren varietat de formes, de tons i de qualitats. Així és l'emoció que tremola en les vint cançons d'En Tomàs Garcés.

Es l'emoció d'un paisatge de terra suau vora la mar. Pinedes amb cucuts, muntanyes amb fonoll i romani, una plaça on hi fan ballades i el remor d'una taverna que s'acluca com les estrelles en venir l'aua. més enllà, un pal amb gallaret, una vela blanca, un fanal encès, i al volt de tot això, el blau de la mar i el blau del cel, el vent i les estrelles. Amb aquests elements, quan l'emoció hi és, poden fer-se vint cançons, que són totes recordades a un mateix to, que ens passen a freq de cor i ens fan somiar en aquella flama que tots tenim en la vida, aon hi ha dues clarors que es confonen, de nit i d'alba o de vespre i fosc, i que traduïda en paraula en diem enyor.

Tots aquests elements tant simples de les cançons d'aquest poeta, dispersos si una força no concentrés l'emoció indecisa i variable. A la plaça del poble, o en terra quan la barca s'allunya, en el corriol de la muntanya o sota l'ala de l'oratge, les cançons ens diuen que hi ha una noia,

«noia de la doble treua
i de l'esguard mig perdut,
noia de la sina forta
i la galta de vellut».

Unes cançons parlen d'ella, i altres la recorden sense anomenar-la. Una li diu que els seus ulls recullen la pau del diumenge, i una altra que si ella fos a la barca

«el vent posaria olor
de fonoll entre les cordes
i l'ona es faria enllà
deixant el camí a la proa».

Sense la claror dels ulls i del somriure d'una noia, la cançó no pot néixer. Això que tots els poetes italians, des de Guido Cavalcanti fins a l'Ariosto, digueren amb la més bella pompa del món, també ens ho diu en Tomàs Garcés en unes cançons que parlen dels estels i del «respirar de les veles».

ALEXANDRE PLANA

CAL ESMENTAR

La segona edició de *Sol de posta*, per E. Isern i Dalmau.

—*Bartec el Vencedor*, d'Enric Sienkiewicz, traducció de Carles Riba.

—*La filla del capità*, d'A. Puixkin, traducció de R. J. Slaby.

—El volum de miscel·lània publicat a Heidelberg en honor de Vossler, sota el títol *Idealistische Neuphologie*, del qual hem de parlar ben aviat amb l'extensió que es mereix.

—El discurs de Josep Ingenieros enaltint la unió llatino-americana, que fou dit al dinar dels escriptors argentins en honor de J. Vasconcelos.

—Formant part de la col·lecció d'estudis filosòfics editats per la casa G. Principato, de Messina, els tres primers volums de Giovanni Gentile, *Le origini della filosofia contemporanea in Italia*.

—Un llibre feixuc d'un home que s'ha volgut fer la fama de gentilesa espiritual: *Xenies*, d'André Suarès.

Un llibre gràvid i alat al mateix temps—cosa certament difícil—d'un home al qual la petitesa dels contemporanis acusa de pesantor: *Annette et Sylvie*, primer volum de la nova sèrie *L'âme enchantée*, de Romain Rolland.

—El llibre de Nitti: *La decadenza della Europa*.—*La via della ricostruzione*, l'actualitat del qual, més que la data de publicació, la precisen les circumstàncies de la vida internacional.

—*Histoire de la Littérature française contemporaine (1870 à nos jours)*, per René Lalou.

El periodista eixerit està content i pensa:—Bon aplec de tota la promoció dels que ja es poden morir. No els mancarà la necrologia documentada amb més probitat que si ens fiéssim d'un diccionari enciclopèdic.

—El nom d'André Baillon, l'escriptor belga, que amb la publicació del seu llibre *En sabots* afirma la possessió d'una qualitat literària de primera categoria.

—Els primers volums d'una Biblioteca d'idees del segle XX, nodrida de versions castellanques d'obres cabdals de la vida del pensament en els nostres dies.

Problemes, curiositats, entusiasmes, si voleu, que han mogut les joventuts d'aquests darrers anys.

A Catalunya, l'habilitat informadora del Xenius ens feu creure que ell centrava la capacitat científica del nostre renaixement. Perdut el ressò català de la veu de Xenius i aplicada al castellà, descobrim que altres informadors el guanyen terres enllà de l'Espanya.

Mentrestant aquí, sense l'Ors i tot, podem declarar que no ens vénen de nou noms com el de J. von Vexküll, per exemple, ni ens sedueix mondanitzar l'Einstein i fer-lo servir d'esqué editorial.

Ens informen bé els nostres biòlegs, i no ens desdim de la serietat del professor Terrades, autèntic home de ciència, que ell tot sol acreditaria el moment que vivim.

—El n.º 15 de *Les Cahiers verts*, integrat per l'obra de Drieu La Rochelle: *Mesure de la France*, d'un dels capítols de la qual bo serà que en fem aportació.

—*La poesia moderna in Provença*, per Luisa Graziani.

—El recull de pàgines disperses de Maurice Barrès, suara publicat per la casa Bossard sota el títol *Taine et Renan*, de molt útil lectura a les generacions catalanes que havien precedit la nostra, plenes de la suggestió d'aquelles dues figures del pensament francès.

I d'útil lectura també, cal confessar-ho per a nosaltres a qui escau anar més enllà en la vigorosa revisió intentada pel Barrès.

LES REVISTES

RAMON REVENTÓS

Barceloní autèntic. Vol dir això que el dia que les seves obres deixin d'ésser inédites o escampades, el seu treball d'escriptor assolirà la comprensió airejada i ben situada que corona l'obra de tots els escriptors de raça, per damunt dels límits geogràfics: Com més fidelment locals, més comprensivament universal.

LA REVISTA anunciava la publicació d'un volum de prosas d'aquest amic. No cal dir que mantenim l'oferta i esperem satisfer el desig de molts qui apendran millor d'enyorar el company mort si tenen aprop una sel·lecció vivent de l'esperit que anima la seva obra.

ISIDRE BONSONS I SICART

Senyoria a l'hora de la mort que enalteix la normalitat simple i patrícia d'una vida d'home intel·ligent i ric a l'hora.

Massa ditirambes l'haurien disminuït. Ell sabia donar, com una cosa natural, defugint la nota periodística i la exhibició fotogràfica.

Donava en vida per la cultura i ha donat per la cultura després de mort.

Invoquem el seu exemple oposant-lo a la trista industrialització de la generositat d'alguns que es pensen que ésser Mecenes és gràcia tarifada com el títol de *proveedor de la Real Casa*.

NOTES SOBRE TEATRE

L'esforç d'enguany

El teatre a Catalunya, actua sempre entre els plans dels autors, dels

còmics, dels crítics, dels empresaris, del públic. Tots ells reconeixen que existeix efectivament una crisi agudíssima de la nostra escena nacional. La reconeixen objectivament, com si en fossin espectadors, com si cada un d'ells tingués dret a ésser un acusador, només que un acusador dels altres i no girés l'esguard vers la pròpia obra i la pròpia conducta. Tots els que convenen en la crisi del teatre català, són els que haurien de col·laborar a la seva esplendor, amb les seves aportacions. I no fent-ho, i creient que la tasca és feta amb un plany més, no fan sino col·laborar d'una manera eficientíssima no al daltabaix—que en això no podem creure-hi—sinó en l'ofegament, en l'anul·lació momentània dels esforços que treballen per surar, ajornant, per tant, el dia que la producció catalana haurà assolit la seva normalitat.

Una de les característiques del nostre poble és aquesta animeta roïna que menysprea immediatament la cosa consagrada, la cosa assolida i que es presenta ja amb trets definitius. «Arribar», pels catalans, no és un asserenament per a acabar l'obra, sinó la decadència. El poble nostre, o les intel·ligències que semblen representar-lo, són escèptiques i necessiten un heroi cada setmana. I cada nou heroi, cada nou ídol, passa per l'arc de triomf ple dels llaurers de la victòria, però són transformats tot seguit en ortigues i espines. A l'endemà de cada nou triomf, tot és recordar al triomfador que el seu antecessor havia obtingut amb més dret els honors que se li atorgaren.

Al Teatre Català de les nostres angúnies, li passa una idèntica cosa: Varem passar un reguitzell d'anys amb les portes tancades. Un dia, un patriota obra els batants i torna Catalunya a possessionar-se del seu teatre. No tenia pas un any d'existència que ja començaren les enraonies i les lamentacions. I cada any han anat creixent fins a formar un

chor insuportable d'escèptics i pessimistes. Evoquen—els desfetistes—les obres del teatre català vuitcentista com a montjoia inassolible. Dues maneres hi ha d'apreciar aquesta declaració: considerant-la com un fruit de la ignorància o de la mala fe. Seria fàcil d'exposar a aquests sermonejadors de carreró la qualitat de la tasca que es realitzava per a fer-los callar d'una vegada. Si es recordessin o se'ls digués que les companyies que ara tant enyoren eren bilingües, que cap d'ells gosaria de posar avui una obra dels autors que tant lloen, que si veiessin els còmics tant vantats, es taparien la cara i les orelles! Evocar com a època d'or un temps que el teatre català vivia literàriament, artísticament, una vida precària, és exhibir vergonyosament la tara fastigosa del «desfetista».

Vol dir això, per atzar, que creiem que l'actual producció es troba a un nivell acceptable? Ah, no! Però això és ja cosa distinta; reconeixem aquesta pobresa espiritual de la nostra escena, i posem tota la nostra energia, tota la nostra activitat i el nostre fervor per a procurar el seu deixondiment definitiu. No creiem que el teatre català el salvaria l'aparició d'un Shakespeare, que no pot donar l'escena d'un país que en poesia espera el seu Dant. (Es cert que no depèn l'aparició d'un geni de l'existència de l'altre, però sí és opinió universal i acceptada que la lírica és la joia més remarcable de la Catalunya d'ara, i a aquesta pertoca arribar a la seva pròpia culminació i no al teatre en decadència.)

Però quan reconeixem aquest fet innegable, no ens limitem a planye'ns. Procurem aportar el nostre esforç per l'escena i pel triomf del Teatre Català. No aportant noves orientacions limitadores com estimats amics nostres, sinó anant a l'entranya viva del mal: a l'educació del públic, a la creació d'un nou públic, a procurar a l'autor i al crí-

tic l'apreciació de les noves creacions escèniques mundials, donar a l'actor una obra en la qual alguna matisació psicològica li sia exigida.

Aquesta seria la nostra voluntat de fer: però no sempre el projecte va acompanyat dels mitjans de realització: L'empresa és vasta, és dura i és plena de promences de fracassos si d'ensopegades decisives. Però tant-seval! Ara mateix (octubre de 1922) quan el Romea anava a posar *Els germans Karamazov*, amics nostres, que criden i fan aldarull entorn del teatre català—plens de la major bona fe i desig d'aportar el seu entusiasme a l'èxit—ens deien que desistíssim de representar-lo, que era una obra que xocaria massa violentment amb el tarannà dels nostres espectadors, de la nostra societat. I nosaltres els preguntàrem: què voleu, doncs? Esteu satisfets o no de l'estat de coses actual? Si n'esteu realment contents, no ens amoïnèssim. Si no n'esteu: per què transigir ja des del començament, per què fer concessions als factors que ajuden a l'estabilització de la crisi de la qual us queixeu? Cal assegurar-se de la conveniència de destruir el que existeix. Si l'enderroc és adoptat, no ens han de fer por les dimensions de la bomba. I això que ha passat ara amb l'obra de Dostoievski, s'esdevé continuament amb tots els que intervenen en el teatre. L'autor llença diatribes contra els causants de la crisi actual, però ell, revolucionari, agosarat abans, matisa les seves obres i entrega a l'empresa una obra llimadeta, acurada, fina, que no ferirà cap susceptibilitat, que no tindrà cap fort interès. No sap l'autor la col·laboració que amb aquestes concessions presta a la crisi del teatre català. L'actor també segueix no el camí que li assenyala la seva honradesa artística, sinó que es complau en ésser groller i matusser i broda el seu paper amb tota mena de trucs de còmic gandul i inintel·ligent. La premsa, lligada, limitada, matisa la crítica per amistat, o per ineptitud, o per satisfer petites concupiscències.

L'únic que es mostra d'acord amb què s'ha de posar remei a la crisi i obra lògicament és el públic que interessant-se per la producció general de la cultura catalana, que assistiria a un teatre català normal, es queda a casa llegint les obres estrangeres i les comenta després.

Aquest any, per iniciativa nostra, l'Empresa del nostre teatre nacional ha accedit a muntar una tanda d'obres en les quals és donada la màxima qualitat d'art, però és exigida el màxim de cultura per a apreciar-la. El màxim de cultura a tothom: a actors, a crítics i a públic. Tres funcions han estat donades: *Fanny and the Servant problem* («Fanny i els seus criats»), de Jérôme K. Jérôme; *Le paquebot «Tenacity»*, de Carles Vil-

drac, i *Civilitzats, tantmateix*, de Carles Soldevila. Totes tres obres han estat excel·lentment acollides del públic. L'obra de Vil·drac ha estat un succés extraordinari; la d'En Soldevila, una revelació per a tothom. Els quatre actes de Jérôme varen haver de lluitar amb les exigències que l'obra tenia per als còmics i, encara que fou un èxit indiscutible, no va arribar a l'excel·lència de l'obra de Vil·drac. Totes les obres han continuat als cartells, i això vol dir a l'Empresa de Romea que hi ha un camí per a harmonitzar la cosa intel·ligent amb els gustos del públic. No és pas voluntat el que li manca a l'empresa esmentada, i per això esperem l'any vinent un magnífic programa d'obres nacionals i estrangeres, en les quals es dongui a conèixer més vastament la tasca dels nostres autors.

D'aquesta manera, amb la realització d'aquestes tres funcions creiem que hem fet molt més pel teatre català que aquells que criden i avaloten al mig del carrer, o analitzen minuciosament la situació actual. No necessita el teatre català crítics enderiats, sinó homes entusiastes amb un treball constant, de formiga, i, encara que el seu treball no hagi estat eficient per l'esplendor del teatre català, haurà treballat per fer cantar els ocellots ganduls i això no podria desplaure'!

M.-R.

VOLEM LA UNIVERSITAT

Aquest fou el crit dels amics de LA REVISTA anys enrera. Avui En Rovira i Virgili l'ha portat als estudiants, actualitzant una vegada més, amb la clarividència política que el caracteritza, aquesta campanya que mereix tots els nostres entusiasmes i l'adhesió dels esperits millors de Catalunya.

Digué així En Rovira i Virgili:

«Estudiants de Catalunya! Vinc content avui a parlar-vos. Sóc a mig aire de la vida; però una mena d'instint m'acosta als joves empesos pel nou esperit i m'allunya d'aquelles generacions tarades per l'abjecció de l'esclavatge.

MOBILITZEM-NOS

La nova promoció surt ja armada per a la lluita. Fins ara havíem hagut d'esmerçar els nostres esforços a combatre la nostra pròpia inclinació a la vella ideologia. Ha calgut passar pel provincialisme, pel regionalisme; avui hem deixat enrera aquestes fites i arribem a proclamar el nostre ideal d'independència in-

condicionada. Som en hores de sembra. Estudiants de Catalunya! Sapigau que per manament de la pàtria està decretada la mobilització espiritual que precedirà altres mobilitzacions. Us demano des d'ara que si-gueu obedients a la crida.

La marca de l'esclau que ens assenyala a tots, arriba al seu punt màxim quan s'aplica a l'ensenyament. Els estudiants senten a l'ànima la marca de foc. A la porta de la Universitat hi ha un rètol invisible que diu: El català que aquí entra ha de deixar l'esperit a la porta. — Davant de cada aula hi ha un altre rètol que diu: El català que aquí entra ha de deixar a la porta la seva llengua nacional. (Aplaudiments.)

LA VERGONYA DE L'ESCLAU

En altres classes, en altres estaments de Catalunya, hi ha una relativa insensibilitat. Són molts els catalans cloroformitzats per la inconsciència. Però el qui té un ofici espiritual, sent violentament el patriotisme, pateix de viu en viu la imposició. Per això, abans de parlar-vos de res, us demanaria si sentiu la vergonya de la llengua imposada. Si és així, tot està salvat. El pitjor no és fer de criat, sinó tenir-ne l'ànima.

En l'estat actual de Catalunya, quantes vegades hem d'usar per força un idioma que no és el nostre! El mal català és el qui en usar-lo no sent dolor i vergonya. Hi ha una manera de parlar castellà que us en pot redimir. Es posar-hi un picarol, que el sentin els professors. Aleshores no us faran mal ni els llibres de text, ni els «apuntes», ni la lliçó dita en espanyol.

Sapigau, estudiants de Catalunya, que avui sou vosaltres els únics, amb els gallecs i els bascos, que a Europa no sou ensenyats en la pròpia llengua.

Espanya és una excepció negra i trista. Cal que sentiu la vergonya d'aquest fet i aviat serà possible una Universitat nacional catalana.

LA UNIVERSITAT I ELS NACIONALISMES

L'aspecte de la llengua en l'ensenyament ha tingut sempre una importància decisiva en els moviments nacionalistes d'Europa i la Universitat ha estat el més intens focar de nacionalisme.

Generalment, abans que fos conquerida la llibertat d'un poble, havia estat conquerida la Universitat. Abans que l'estat lliure d'Irlanda, hi hagué a Dublin davant per davant del Col·legi de la Trinitat una Universitat nacional irlandesa.

Els finlandesos tingueren una Universitat a Helsingfors, els croates a Agram, els txecs a Praga. Els ita-

lians irredents, al preu de la seva sang, demanaven una Universitat nacional a Trieste.

LES TRANSACCIONS

Haurà d'esperar Catalunya la seva plena llibertat per tenir una Universitat lliure? Crec que sí. Hi ha pobles que arriben a certes transaccions amb els dominats, demostrant així un cert respecte a les seves característiques nacionals. Però el curs de la Història d'Espanya i les característiques del poble espanyol fan creure que cap concessió no ens serà feta en tant no siguem lliures. Mentre Flandes es prepara a l'adveniment d'una Universitat nacional a Gant, a nosaltres ens és suprimit àdhuc el petit avantatge d'una autonomia universitària. No sé fins a quin punt això ens haurà estat un bé o un mal. Qui sap si el millor favor que poden fer-nos és tallar-nos el camí de les transaccions. (Aplaudiments.)

Hi ha pobles als quals un esperit de concòrdia no els barra el camí de les victòries futures. Tots hem vist l'exemple d'Irlanda. Recordo que ara fa quinze anys, durant el ministeri Campbell, era oferta a Irlanda una modesta autonomia administrativa, i els nacionalistes moderats de Redmon no sols refusaven el projecte, sinó que es negaven a discutir-lo. Els anys passaren i el mateix partit veia com al Parlament anglès era votat un projecte més ample. Però aleshores un partit més fort naixia als carrers d'Irlanda i feia que en plena guerra europea fos votada una llei més generosa. El poble la refusà. Havia arribat el moment de la independència. Per tota aquesta pila de refusos s'ha arribat a l'actual Estat lliure d'Irlanda.

Què hauria passat en un poble massa amic de les transaccions? Si hagués acceptat el primer projecte, no hauria estat proposat l'*home-rule* i no hauria vingut al cap i a la fi la independència nacional. Per haver sabut esperar cinc anys, Irlanda ha pogut passar de l'autonomia a la quasi plena independència.

NO TENIM UNIVERSITAT

Jo crec que el perill més gran pel nostre plet fóra un Govern de Madrid que fes petites concessions.

La lliçó de la Universitat s'escampa per tots els àmbits de Catalunya. Avui parlant, en un sentit modern, no podem dir que tinguem Universitat; tenim un edifici gran, fred i buit on es donen títols de suficiència. Tots sabeu que la Universitat no és precisament el Temple de Minerva. Al costat dels professors dignes d'aquest nom hi ha la gran majoria de repetidors, buròcrates de la ciència,

atents només al moviment de l'escafaló. (Aplaudiments.)

El problema universitari no és tan sols un problema nacional, sinó pedagògic. La lluita no s'esdevé entre una Universitat catalana i una altra d'espanyola. El nostre problema és el de tenir una Universitat. Avui no n'hi ha. Els cursos són anys que perden endebades. La única cosa que queda del vostre pas per les aules són aquelles anècdotes, flors d'ironia que us vengen de l'opressió que sofriu.

SOLIDARITAT?

En aquestes condicions, quin lligam poden tenir els estudiants catalans amb els espanyols? Ara mateix s'ha volgut suscitar una protesta de solidaritat. No en feu cas. Que corrin i xiulin i cridin els estudiants de Saragossa i de Valladolid pel cas Millan Astray. Nosaltres tenim problemes més profunds. No hi ha cap agravi que pugui comparar-se al de la imposició de la llengua. Està per damunt del «Tercio». Altres «tercios» patim contra els quals hem d'anar. Penseu que ara o més tard, un moviment nacionalista alçarà Catalunya. Què passaria aleshores? A Madrid s'unirien tots contra nosaltres. Els que ara es barallen entre ells, farien un sol feix d'enemics. Ja ens permetran, doncs, que ens els mirem des d'ara d'aquesta manera. (Gran ovació.)

LES FANTASMES

Estudiants de Catalunya! A poc a poc anem apartant del camí les fantasmes que ens hi fan nosa. Jo he col·laborat amb la meua obra, amb el meu esforç, a matar-ne dues: la del federalisme i la de l'iberisme. Un cop lliures d'aquestes fantasmes, dirigim-nos tots contra el doble enemic: l'Estat que ens oprimeix i el català traïdor, més contra aquest que contra el primer.

Per això, referint-nos a coses de la Universitat, jo no m'exalto contra un Martínez Vargas que defensa amb bona fe un ideal espanyol. El meu odi va contra els que tenint sang catalana a les venes ajuden els nostres enemics. Contra ells hem de llançar la nostra venjança.

L'ENEMIC ÉS EL TRAIADOR

L'enemic més gros és el de dins. Vosaltres mateixos coneixeu companys i professors sense ideal. Quin respecte us mereixen? Quina consideració heu de tenir amb homes sense ànima que no són capaços d'un sacrifici per Catalunya ni tampoc d'un amor per Espanya?

Jo he conegut amb certa intimitat un dels actuals capitosts dels ene-

mics de Catalunya. Un home que porta un títol de noblesa hereditat del seu pare. Sé que aquest home no sent res per Espanya. Jo que respecto el cas Martínez Vargas, no sé respectar el cas Rius i Rius. L'home que per ambició o per despit agafa les armes contra el seu poble, mereix un odi profund.

Estudiants de Catalunya! S'acosta l'hora de l'ofensiva general combinada. Els estudiants hi han de pendre part. No temeu les possibles sancions ni escatimeu els sacrificis; heu d'alçar la vostra bandera lluitant a l'avantguarda per la victòria de Catalunya. (Aplaudiments.)

LA FEINA INTERNA

Ens cal realitzar encara una gran feina interna, en un doble sentit: Treballar Catalunya endins, però treballar també ànima endins dels catalans. El nostre nacionalisme ha aconseguit una gran intensitat, però no una extensió suficient. Jo us dic que si vingués la llibertat de Catalunya, podria haver-hi un gros perill. Perquè un poble sigui lliure, cal que sigui fort, que la llibertat pot trencar-se en mans d'un poble feble. Un escriptor anglès, Burke, digué que un poble ha d'ésser independent de fet abans d'ésser-ho políticament. Aquesta independència efectiva ha d'ésser aconseguida principalment amb el vostre esforç generós. La llibertat de Catalunya l'hem de conquerir amb el cervell i el braç, i vosaltres teniu múscles i intel·ligència ahora.

Quin oprobi, el de la llengua imposada! Digué Valentí Almirall que aquesta imposició era la marca de l'esclau. Tàcit, molts segles abans, havia dit que la llengua dels conqueridors a la boca dels vençuts és un senyal d'esclavatge.

Tots els que us parlin del caràcter antieuropeu i limitat de l'ideal català, van lamentablement errats. Són ells els limitats. L'universalisme madrileny que diu que el món camina cap a la unitat, no coneix el món. A l'Europa d'avui en dia hi ha triple nombre de llengües oficials que en la d'ara fa un segle. Ja només queden per reconèixer els *patois*, i nosaltres no podem admetre que la nostra llengua gloriosa, instrument de cultura, sigui tinguda com un *patois* indigne.

ELS OBRERS I LA NACIÓ

L'enorme endarreriment espiritual d'Espanya, es veu reflectit també a Catalunya. Ho podem observar en el moviment obrer. Es comprèn que els obrers combatin la Pàtria que encarna el militarisme i la guerra; però quan les pàtries són coses vives i batregants, aquesta hostilitat és injusta.

tificada. Podria citar-vos frases de Jaurès i d'altres caps socialistes que proclamen un respecte al principi de les nacionalitats. Els socialistes flamencs ara van junts amb elements que trepitgen a Gant la bandera belga. Qui al Parlament de Brusselles ha defensat amb més braó l'establiment d'una Universitat flamenca a Gant, amb un radicalisme extraordinari, ha estat Huysmans, socialista extremista. Comprendríem aquí un socialisme d'aquesta mena?

Nosaltres esperem l'adhesió dels obrers al nostre ideal. Aquesta adhesió no ve i ens temem que trigarà molt. Això no és universalisme: és espanyolisme, simplement. Jo m'explicaria que contra les quatre barres algú alcés la bandera vermella; però posar una nació contra una altra, no és pas obrerisme. Els obrers que a casa nostra usen una llengua estrangera, són còmplices del magistrat, del policia, del bisbe que ens persegueix. Són agents de l'assimilació castellana. (Aplaudiments.)

L'AMBICIÓ I LA FORÇA

La nostra feina, estudiants, és fer de cada català un nacionalista. A hores d'ara hem aconseguit arribar a la màxima afirmació dels nostres principis. Tenim l'ambició més alta, però cal que evitem el possible desequilibri entre la nostra ambició i la nostra força. Encara som febles.

Volem la sobirania de la nostra pàtria, però no tenim els medis per aconseguir-la. Penseu que si en aquesta situació acudíssim a mitjans de violència, el nostre fracàs fóra terrible. Penseu quina seria l'actitud de gran part dels catalans si vingués una repressió forta. Meditem sobre la pròpia força, calculem si la soca nacional és prou robusta per a resistir una ventada de ponent.

Catalunya no podria lluitar contra l'Espanya actual. Perquè ens acompanyés l'èxit, caldrien dues coses: que Catalunya arribés al màxim de la seva força i que trobéssim un moment de feblesa d'Espanya. Aquest moment no ens faltará, que si passa, aviat en vindrà un altre. El problema vital és enfortir-nos nosaltres, car essent forts, guanyarem. (Aplaudiments.)

En tots els moviments nacionalistes, l'element escolar ha tingut una part preponderant en la tasca de renacionalització. Hi ha una eina de renacionalització que nosaltres hem descuidat: l'ensenyament privat en llengua pròpia. Compareu aquest descuit nostre amb el treball intens que en aquest sentit realitzà Polònia. Tots els polonesos aprenien d'amaigat llur llengua. Què hem fet els catalans? Podríem tenir a hores d'ara un ample sistema d'ensenyament primari i secundari. Però no hem fet

res. Ens creïem que tot vindria pel camí polític, que la llibertat ens vindria votant de bon matí i que qualsevol dia la *Gaceta* ens sorprendria amb la concessió de l'autonomia a Catalunya. (Grans aplaudiments.)

LA LLIBERTAT I EL SACRIFICI

Hem volgut una autonomia a bon preu que ens costés poc esforç i encara ens dongués diners. Jo us dic que si aquesta autonomia ens vingués, no ens faria profit, perquè la llibertat no fa profit quan s'ha obtingut sense dolor ni sacrificis. (Molt bé.)

Cal que patim per Catalunya. Un patriota polac, Milkiewicz, deia que havia après el seu patriotisme a l'escola del dolor. Res tan just com aquestes paraules. No hem de fer sacrificis estèrils, és veritat; però tampoc hem de defugir els que siguin necessaris.

Potser la lliçó d'aquests últims vint anys ens haurà estat profitosa. Hauré vist que la llibertat no vindrà mai en l'expres de Madrid. És possible que un polític català conquisti a Madrid un nom. El que ja és més difícil és que hi conquisti la llibertat de Catalunya.

La nostra força ha d'ésser una força catalana, interna, i aleshores tindrem segura la victòria.

UN FUTUR VICTORIÓS

Crec que ara més que mai el futur de Catalunya és clar i segur. Hem vençut una pila de fantasmes que ens entelaven els ulls. Ara ja sabem tots que l'iberisme és un mot buit; hem deixat els camins errats, i davant nostre un de penós i llarg se n'obre; hem de tenir el coratge de seguir-lo.

S'ha perdut molt de temps; ha plogut molt d'ençà que un prohoms assegurava que l'autonomia era qüestió d'una setmana i preparava bengales i coets per a celebrar l'esdeveniment. Ha plogut molt i les bengales es deuen haver mullat.

No ens avergonyim del temps que hem perdut. Tinguem cura de perdre'n més. S'acosta l'hora de la batalla i del triomf. Tinc només el dubte de si la victòria l'aconseguirà l'actual generació madura, amb la vostra presència a l'avantguarda, o si l'aconseguireu vosaltres amb el reforç de les joventuts que vindran. En tot cas, vosaltres lluitareu.

Per a quan arribi aquest moment, com deia el rei Martí a Perpinyà, alceu ben altes les vostres banderes.

DESPRES DE LES NOSTRES CAMPANYES UNIVERSITÀRIES.

Damanàvem la Universitat. Demanem que ens la deixin instaurar racialment i totalment catalana.

A tots els que ens deien exagerats; als més porucs que ens preguntaven el per què de les nostres campanyes, podem respondre avui amb la carta que reproduim traduïda del castellà, el mèrit científic de l'autor de la qual justifica la importància d'aquest document com un argument a favor nostre.

El senyor Villar és home d'una vasta cultura general, és un remarkable especialista en estudis geogràfics i geogràfico-botànics. Ha començat la publicació d'una obra de grans proporcions titulada *Archivo geográfico de la Península Ibérica*. De la seva extensa bibliografia cal retenir: *El valor geográfico de España, Las Repúblicas Hispano-americanas, Geografía general*, etc.

La carta esmentada, traduïda, diu així:

«Excel·lentíssim senyor En Josep Puig i Cadafalch. — Distingit senyor: — La guerra que la incapacitat intel·lectual i moral dels monopolitzadors de l'alt pressupost espanyol de I. P. i sinecures anexas va fent a les aspiracions culturals de Catalunya, acaba de manifestar-se més descaradament en les oposicions darrerament celebrades a Madrid per a proveïment de la càtedra de Botànica de la Facultat de Farmàcia de Barcelona. En les oposicions que he presenciades, per ésser la matèria de la meva competència, han concorregut les següents circumstàncies:

Primera. El Tribunal, format pels senyors Rivas Mateos (president), Goizueta, Sobrado, Díez Tortosa i Rodríguez (M.), era mancat de competència efectiva, ja que dels cinc membres nomenats, tan sols un era catedràtic de l'assignatura (el senyor Díez Tortosa, catedràtic de Granada, però que, per a major exemplaritat, es passa la major part del curs a Màlaga), i sols un (el senyor Rivas Mateos), autor de treballs de Botànica, enc que escassos i de vàlua molt mediocre, com és públic i notori.

Segona. La incompetència del Tribunal es féu més manifesta en les oposicions mateixes, havent estat presentades amb errors de classificació les plantes sotmeses als opositors, i comptant-se com a fallida de l'opositor desairat l'haver-les classificat bé.

Tercera. El favoregut per la decisió del Tribunal és un jove gairebé barbamec que no ha publicat encare cap mena de treball botànic, i que en els seus exercicis demostrà pertànyer a l'anacrònica escola psitaxista i purament linneana (expressió de l'atràs científic espanyol), comet errors tan grollers com el de confon-

dre la corola de simetria bilateral amb la irregular, i declarà el seu propòsit de pendre per basament de les seves explicacions ulteriors en la càtedra del text de Làzaro, curull, com se sap, d'errors i deficiències i retrassat de criteri i doctrina; no gensmenys desairà a un botànic eminent, el doctor En Piu Font i Quer, director del Museu de Ciències Naturals, de Barcelona, de reputació feta i internacional, autor de més de trenta valuosos treballs d'investigació i que en els seus exercicis palesà un criteri científic i pedagògic a la major altura del dia.

Quarta. La preferència donada a l'opositor, el qual preconitzà com a basament del seu ensenyament el text de Làzaro, revesteix una especial gravetat, per haver-se quedat amb la propietat de l'obra esmentada, després de mort el seu autor, el senyor Rivas Mateos, president del Tribunal.

Cinquè. Per ésser l'opositor rebutjat una personalitat il·lustre de la ciència catalana, i l'afavorit persona tant desconeguda a Catalunya com al món científic, la conducta del Tribunal constitueix, a més a més d'un atemptat contra la cultura, un greu ultratge a Catalunya, dels quals se'n fan còmplices tots els botànics i elements universitaris espanyols que no compleixin el deure elemental de protestar en forma eficaç.

Sisè. L'ofensa a Catalunya revesteix circumstàncies agravants, ja que, segons informes fidedignes, el mòbil al·legat pels membres del Tribunal per no fer cap cas dels trenta i tants treballs presentats per l'opositor rebutjat, fou que la majoria dels dits treballs eren escrits en català. Donant-li aquestes notícies crec haver complert el meu deure de català i de cultivador de la ciència. Vostè sap molt més bé que jo els mitjans que han de posar-se en pràctica per evitar que Catalunya rebi aquesta nova bufetada que se li dona i fer que d'ara endavant les càtedres de la Universitat de Barcelona siguin per als savis catalans. Les disposicions oficials que regeixin en contra han d'importar-nos molt poc, ja que des del moment que no es compleix la llei que prohibeix el joc, menys han de complir-se els decrets que impedeixen el progrés cultural.

Pot fer d'aquesta carta l'ús que cregui més convenient per la bona causa, i com que un dels usos pot ésser publicar-la, l'escric en castellà per tal que puguin entendre-la directament els nostres enemics.

Per més que sempre admirador del sentit cultural de Catalunya, he sigut fins fa poc adversari del catalanisme polític per entendre que la vida científica (que és per mi el principal fonament de la civilització), necessita d'agrupacions humanes i d'instruments idiomàtics de la major exten-

sió possible; mes el nou atemptat de la Facultat de Farmàcia, unit a altres molt anteriors d'anàloga naturalesa, m'ha vingut a demostrar que en l'agrupació humana espanyola d'idioma castellà, o quan menys en sa representació oficial, ha perdut ço més fonamental de les condicions per a tal finalitat: «el sentit objectiu de la ciència» i la seva anteposició a les mesquineses de l'interès privat. L'autonomisme és, doncs, l'únic mitjà que té Catalunya per alliberar-se d'una acció embrutidora, i el reconeixement m'obliga a pasar-me amb armes i bagatge al camp catalanista, des d'on, com en el terreny privat, poden contar-me per afectíssim i s. s., etc. — EMILI H. DEL VILLAR. Madrid, 8 de desembre de 1922.»

«LE MOUTON BLANC»

Hem vist els primers números de la revista mensual que amb aquest títol i sota la direcció de Pierre Favre i de Jean Hytier es publica a Lyó des de setembre prop passat.

Col·laboració triada i contingut dens sense atapament.

Ens plau reproduir íntegrament l'ideari inicial de la nova publicació:

«Tout à l'opposé d'une prétendue tradition néo-classique qui n'a d'autre idéal que l'imitation de formes périmées, la doctrine du *Mouton blanc* entend, par le contact direct avec la vie moderne dans ce qu'elle a d'essentiel, renouveler les thèmes et l'inspiration, affirmer une technique poétique, retrouver le sens de la forme achevée, rétablir un équilibre dans l'œuvre d'art — recréer un style.

Le romantisme a substitué à la matière épuisée du classicisme du XVIIe siècle une partie de la matière d'un classicisme nouveau, mais sans réussir, faute de savoir organiser sa découverte, à constituer lui-même une époque classique. Seuls, au milieu de cette renaissance impulsive, des artistes plus conscients comme Flaubert et Baudelaire, arrivèrent à discipliner la matière romantique, sinon moderne, et réalisèrent comme une préfiguration du classicisme futur. Mais, depuis eux, le donné littéraire s'est tellement enrichi, par l'apport même des événements, les révélations d'un précurseur comme Rimbaud, les expériences techniques du symbolisme, l'effort d'un Verhaeren, l'intuition d'un Charles-Louis Philippe... qu'il faut reprendre la tâche à pied d'œuvre.

Alors que tout romantisme est une dispersion anarchique et personnelle, tout classicisme est une synthèse spécifique, fruit d'une œuvre commune et volontaire. Il comporte une rénovation complète: fond et forme, matière et technique. Il vise à ex-

primer l'essence de l'époque dans des œuvres de style. — La matière du nouveau classicisme, c'est la vie et l'homme modernes, conçus aussi bien sous l'aspect des collectivités que sous l'apparence de l'individu — individu tout différent, d'ailleurs, de celui qui constituait l'objet du classicisme ancien. Cette représentation totale, profonde et harmonieuse, sera l'œuvre du XXe siècle. Le classicisme moderne est né il y a environ quinze ans; il a ses précurseurs, et déjà ses premiers maîtres. Tandis qu'une lignée de prosateurs, à la suite de France et de Barrès, travaillaient à maintenir ou à restaurer le sentiment de la perfection, tandis qu'un Claudel, ou un Proust poursuivaient la découverte de la matière, d'autres qui représentent le nouvel équilibre, ajoutaient à leur révélation profonde de l'objet une organisation pleinement classique: Jules Romains, André Gide, Georges Chennevière...

Le meilleur hommage que nous puissions rendre à ces maîtres comme à ceux du XVIIe siècle — sous l'invocation du *mouton blanc* qui jadis servait d'enseigne au cabaret où se réunissaient Racine, La Fontaine, Molière et Boileau — sera d'assurer, selon nos moyens, l'établissement définitif d'un classicisme moderne et des vérités esthétiques qui en sont à la fois l'expression et la condition. Une telle œuvre n'est pas de celles qui s'improvisent en quelques années, à la manière de ces mouvements artistiques, fugitifs comme des modes, dont notre époque a pris l'habitude. Ce ne sera pas trop peut-être de tout un siècle et de la bonne et forte volonté de plusieurs générations pour l'accomplir honorablement.»

ENALTIM

L'exemple dels nostres amics M. Vidal i Guardiola i Manuel Reventós aportant llur col·laboració catalana als *Anals* oficials de la Comissió Mixta del Treball en el Comerç de Barcelona.

La feblesa d'altres escriptors catalans que, dins la mateixa publicació, transigeixen amb el bilingüisme personal.

Reproduim els articles del Vidal i del Reventós, cridadors de vitalitats i lliures de doctrinarismes retòrics amb els quals, certament, el català no s'avindria:

«LES CONDICIONS DEL TREBALL COMERCIAL I EL FOMENT DE LA CULTURA.»

L'actuació de la Comissió Mixta encarregada de reglamentar amb facultats ben àmplies el treball en el Comerç de Barcelona, suggereix les més diverses consideracions segons sigui un o altre el punt d'observació.

Els qui viuen de prop les lluites del treball, veuen en la Comissió Mixta un factor de prosperitat o d'estancament individual. Els qui n'estem un xic apartats en veiem la transcendència social, les possibilitats més llunyanes.

Jo vull cridar avui l'atenció sobre la significació de la Comissió Mixta dins del que anomeno *círcol fecund de l'organització* en front del *círcol viciós de l'anarquia*.

Es un fet, fàcilment comprovable amb l'experiència, que els organismes creats en mig de les lluites socials i que responen bé a una finalitat concreta i ben definida no sols serveixen per a llur finalitat inicial, sinó que són aprofitables per a altres objectius. Es qüestió, només, d'endevinar la forma i el matís.

Les Comissions Mixtes reglamentadores del treball en el Comerç pertanyen a aquesta categoria. Tenen una funció fonamental (de la qual no hem de parlar ací): la de fixar la remuneració del treball. Però en tenen una altra de tan important, almenys: la de reglamentar el temps del treball de manera que els dependents puguin gaudir una mica dels plaers de la vida.

I aquesta reglamentació transcendeix també a la vida de tots els ciutadans, clients del mitjà i del petit comerç, perquè els obliga a modificar llurs hàbits de comprar, llurs hàbits de viure.

Ve't ací com una millor reglamentació del treball en el petit comerç pot contribuir a millorar l'organització de la societat.

Un dels aspectes externs de tota mena d'anarquia és la pèrdua de temps, que es tradueix per a la gent en un escurçament de la vida, car multiplica el temps disponible per un coeficient molt inferior a la unitat.

L'escurçament i redistribució de les hores de venda obliga els comerciants a reorganitzar-se a base d'un treball més intens, però planteja una nova qüestió: la d'un bon aprofitament del temps sobrer, problema que no és d'ordre intern comercial, sinó de caràcter general, i afecta tant el patró com l'empleat.

Els pobles progressius es distingeixen tant per la manera d'aprofitar el temps durant el treball, com per la manera d'aprofitar-ne la resta, per la manera de *saber viure*.

De *saber viure* no en poden ensenyar les Comissions Mixtes; no és la seva tasca. Però hi ha una qüestió íntimament relacionada amb l'aprofitament del temps fora del treball, de la qual les Comissions Mixtes no tenen el dret de desinteressar-se. Més ben dit: han de començar a preocupar-se'n així que consolidin llur situació i puguin comptar amb la preponderància que els pertoca.

Es la qüestió de la cultura comercial, dels patrons i dels empleats,

tant dels uns com dels altres. La qüestió d'organitzar la destinació d'una part del temps estalviat en el treball a l'estudi, a millorar la capacitat individual de rendiment.

Mirant enrera, observant la història del treball industrial i comercial durant el segle XIX en els diversos països, es destaquen amb claredat les següents etapes: la primera, en què l'obrer i l'empleat són tractats i explotats sense cap consideració a llur dignitat d'homes; la segona, en què la millora de les condicions del treball és purament defensiva; la tercera és la que combina la millora de les condicions del treball amb la millora general de la situació de l'home que treballa.

De la primera etapa recordem-ne les dotze i les catorze i més hores de treball en les primeres fàbriques angleses. Recordem-ne també el dependent de comerç clàssic de la nostra terra i sobretot de les antigues colònies (Cuba, etc.) que vivia sovint a casa de l'amo i treballava sense repòs de primera hora del matí a darrera hora del vespre.

Dins d'aquesta etapa foren possibles els rendiments de la indústria i del comerç moderns. Però resulta incompreensible tot perfeccionament, tot refinament.

La segona etapa és la que ha apassionat més: és la que es destaca més en la història econòmica del segle XIX. El seu més gran defecte ha estat, i és encara, que buscant, a través d'una millora en les condicions del treball, una millora en les condicions de vida, ha oblidat que la quantitat i qualitat del treball són la base del nivell de la vida. Aquest error ha rellentit el progrés humà i en moments d'exacerbació ha estat a punt de produir un irremeiable retrocés.

En la tercera etapa no hi han entrat encara la majoria de països. No hi ha entrat encara el nostre. Consisteix a considerar la cultura especialitzada (apoiada sobre una base prou ampla de cultura humana) com un dels milloraments indispensables de les condicions del treball. Consisteix a establir una relació orgànica permanent entre el treball i l'escola especial.

L'home perfecte, el treballador perfecte, ha de passar per tres períodes de formació: el primer, en què l'escola és cosa essencial; el segon, en què l'escola i el treball tenen la mateixa importància; i el tercer, en què l'escola té sols importància complementària.

Vol dir que l'escola ha de desaparèixer a poc a poc de l'esfera d'interès del que vol esdevenir un bon treballador. Vol dir que si era un greu inconvenient començar massa aviat a treballar, és també un gravíssim inconvenient plegar massa aviat d'estudiar.

La dificultat està en què són en cara una minoria els qui estan disposats a estudiar un cop han començat a treballar. Cal utilitzar la coacció, com cal utilitzar-la contra el treball dels menors. I cal utilitzar-la potser amb més força.

Mentre a casa nostra no tinguem l'exercici de funcions autònomes i haguem de dependre de la concepció d'Estat més anàrquica coneguda a Europa, serà difícil que es pugui establir a Catalunya, poble industrial i comercial per excel·lència, la combinació ideal entre treball i escola.

Però és tan urgent l'establir el *círcol fecund de l'organització* contra el *círcol viciós de l'anarquia*, que cal pensar si un organisme tan útil com la Comissió Mixta no podria ésser un instrument per a exercir, en la qüestió que ens ocupa, la indispensable coacció sobre patrons i obrers.

La Comissió Mixta hauria de posar-se en relació amb les institucions d'ensenyament complementari, organitzar les hores de classe de manera que fossin compatibles amb les normals de treball, i, viceversa, controlar l'assistència dels dependents al mínimum de classes obligatòries i vetllar en general per l'aplicació de la cultura especialitzada a l'augment del rendiment del treball.

Es cert que sembla una desviació de la comesa fonamental de les Comissions Mixtes. Però ja ho he dit al principi: els organismes que responen a una finalitat, concreta i estan ben constituïts poden sovint ésser destinats a altres objectius. I en el nostre cas, en què qui deuria no ho fa i qui voldria no pot, és un deure de tots no perdre un temps preciós i aprofitar un instrument que, si bé ha estat creat per una llei general, sols ací a Catalunya té prou eficàcia perquè en la seva actuació es combina una orientació legislativa indiscutiblement encertada amb el seny i sentit pràctic dels catalans.

M. VIDAL I GUARDIOLA.»

«DEL TREBALL DE LES DONES EN DESPATXOS I ESCRIPTORIS

La participació en massa de les dones en el treball d'oficines i escriptoris del comerç i de la indústria és un fenomen tan recent que no deu tenir entre nosaltres més de vint anys. Però és, malgrat la seva relativa juvenesa, tan important en volum, que ha de preocupar tant els interessats pels fets socials com els encarregats d'anar elaborant normes legals reguladores de la vida del treball, car d'un fet semblant en neixeran problemes especialíssims. Deplorem que en aquest punt, com en tants d'altres, ens manquin, de l'ac-

tivitat que prop nostre és desenrotllada, dades numèriques exactes, i que per a caracteritzar-ne les particularitats no ens resti altra solució que generalitzar ràpidament allò que ens suggereix la nostra personal experiència. Per ventura, aquestes impressions no són errònies, però tampoc són precises ni comprovades.

Més enllà dels anys que ens separen del final de segle, ja és sabut que la professió femenina era limitada: a Espanya es podia ésser mestra, telefonista, llevadora o reina, segons la dita popular. No mancaven del tot forces de treball (a part de les estrictament proletàries) en el comerç, però eren casos isolats, no un fenomen de gran massa com és avui. Si descomptem els casos de gerència imposada per la mort del pare o del marit, essent menors els fills o mancant els germans i associats, gairebé no hi havia altra ocupació femenina, dins el comerç, que la de venedora al detall, la major part de les vegades en botiguetes de barri, en les quals la tasca d'ajudar l'home o de vigilar els aprenents era compatible amb les feines domèstiques. La menestralia serva encara força exemplars d'aquest tipus, sobretot en la venda al detall de comestibles, confeccions i merceria. Alguns casos hauríem trobat, també, de dones cobrint places de confiança, com ara caixera o inspectora, però generalment eren atorgades i obtingudes per raons personalíssimes de parentiu o amistat que treien o suavitzaven en gran manera la relació típica, autoritària, de patró a empleat, entre les que prestaven i els que pagaven aquella mena de serveis.

Mancava totalment el treball gairebé mecànic o subordinat d'escriptori, exercit per dones sense altra qualitat personal que una competència per a la tasca, sense altra relació amb llur patró que l'estrictament professional, tal com avui ho acompleix un exèrcit de noies empleades en la majoria dels rams de la indústria i del comerç.

No és difícil d'esbrinar les causes d'un canvi tan ràpid. En part, cal atribuir-lo als nous mètodes de treball, en part a fets generals de la vida social contemporània. Assenyalem, entre els últims, la difusió de l'ensenyança en els seus rams d'aplicació al comerç, i, sobretot, la idea que són convenients i desitjables per al sexe femení una major llibertat i una major responsabilitat, que li han de facilitar de guanyar-se la vida en cas que això esdevingui indispensable. Sembla que aquesta transformació social ha començat, en determinats pobles, per camins inesperats. He vist, en una enquesta alemanya referent al problema, atribuir una part important de la transformació social que permet a tantes de noies treballar fora de casa, a la *imitació*

dels costums americans, i és possible que aquest *snobisme* d'imitar els costums de països més progressius hagi exercit alguna influència en la qüestió: és clar que al mateix temps es venia a satisfer el que era necessitat del moment.

La difusió de la cultura mercantil ha determinat que els comerciants, àdhuc els de poca importància, portessin mètodes més rigorosos de treball. En els manuals d'història econòmica trobem repetits exemples d'errors enormes comesos en els comptes dels antics comerciants. Això no és cosa usual, però en canvi qualsevol advocat o perit mercantil podrà donar raó de dotzenes de casos, que en la vida professional se li han presentat, en els quals, amb una comptabilitat rudimentària i una correspondència bàrbara, s'havia aconseguit muntar negocis importantíssims. Avui això no és possible: el treball d'escriptori, la comptabilitat, àdhuc en les cases modestes, es porta amb rigor. D'altre cantó, en els bancs, en els grans establiments, les mesures de control exigeixen la repetició mecànica de gran nombre d'operacions d'escriptori. En aquesta mena de treballs la col·laboració femenina ha estat eficaç i la feina femenina s'ha imposat per raons molt clares i aparents. Per a treballs d'aquesta mena no és fàcil trobar l'home jove, capaç i apte. Si els accepta, és només com a aprenentatge, com a entrada o estació intermèdia de les que hom deixa i oblidat com més aviat millor. En el petit comerç, un dependent que faci tals feines, és un dependent per hores, amb qui no es pot comptar justament quan faria més falta, o és un home cansat, inepte, amb algun defecte personal que li fa acceptar una retribució inferior a la corrent. I justament aquesta mena de feines exigeixen un sentit d'ordre, una aplicació constant i una determinada capacitat: condicions que sol tenir l'empleada. No és, doncs, una competència de preus, el que els ha donat la victòria. És més aviat una competència de qualitat, la certesa que no cercaran fatalment una altra mena de treball, de major dificultat i major guany, sinó que s'accontentaran amb anar augmentant a proporció del temps passat, però dintre de la categoria.

Finalment, un fet de la tècnica industrial ha facilitat la col·locació de les dones, i és la divulgació de la màquina d'escriure. Podem dir que cada màquina que es veu assegura una plaça a l'exèrcit de les gentils mecanògrafes, de la qual, però, sortirà molt més difícilment que l'home de la mateixa edat i cultura que escriu al seu costat en altra màquina del mateix model.

La tradició no es resigna fàcilment a abandonar el seu curs usat, i el gran comerç tradicional a l'engros

(cereals, colonials, etc.) ocupa fins ara molt menys que altres rams, mecanògrafa, tenedors i auxiliars amb faldilles. Aquesta observació, que he recollit en la lectura d'enquestes i monografies estrangeres, es confirma també, *grosso modo*, entre nosaltres. Es en el petit comerç, al *bureau* anexas a una fàbrica, on es prenen especialment empleats femenins. No tant en els negocis de llarga tradició, situats en carrers antics, que duen encara un nom indicador de les operacions que s'hi tracten.

Abans d'exposar nous fets, repeteixo el que deia en començar aquestes notes, és a dir: lamento la manca d'estudis concrets, d'estudis estadístics, on es pugui apreciar en xifres la quantitat, la intensitat de certs fenòmens.

Els litigis entre patró i empleada són rars, àdhuc en països on la presència de la dona als escriptoris i despatxos és un fet més antic que entre nosaltres.

Es interessant la classificació per edats de les empleades. En espera dels resultats que doni el cens professional, certs tanteigs fets per mi en grups petits acusen coincidències amb les constatacions estadístiques d'altres països, ço és: una gran part del total (fins al 40 per 100) de les empleades està representat per noies de menys de vint anys, però aquest grup és sumament mòbil. Cerca sovint ocupació, canvia de patró i de tasca, s'anuncia en els diaris, s'apunta a les borses de treball, accepta col·locacions de meritori. La majoria gairebé absoluta de la classe, de 45 a 50 per 100, la representen joves de vint a trenta anys, solteres, amb col·locacions estables i una capacitat professional assegurada per la pràctica. En acostar-se als trenta anys, les baixes són freqüents, per raó de matrimoni. Rara vegada continua en la dona casada l'activitat com a dependenta d'escriptori. La petita xifra (5 a 10 per 100) que resta activa passats els trenta anys, ve a representar en el punt de vista professional una veritable selecció. Tenen càrrecs especialitzats, retribució alta i una absoluta estabilitat dintre de la casa on treballen. L'apertura dels càrrecs inferiors de la burocràcia amb llurs drets passius, llur inamobilitat i, per damunt de tot, la seguretat dels ingressos que no ofereix cap altra forma de treball, ha atret aquesta selecció d'empleades.

Finalment, caracteritza les dones que treballen en escriptoris i despatxos llur diversitat d'extracció. La dels empleats d'escriptori és bastant uniforme i es divideix en dos corrents: el dels xicots de pagès immigrants a ciutat i el dels nadius de la urbs. En general, l'extracció és alta per la seva relativa cultura i energia, i perquè la tasca ofereix possibilitats d'emancipació. Entre les do-

nes, aquesta aportació de sang jove, pagesa, d'energies verges, està substituïda per la presència de filles de famílies de menestralia, de petita mesocràcia, i àdhuc d'obrers qualificats. En canvi, les noies de la classe mitja, filles de funcionaris i comerciants o d'homes de professió lliberal, representen la tradicional conservació del sentit ordenat, de la major cultura pròpia de la ciutat. Així per la fusió dels dos elements es poden fer certs treballs que presenten les classes econòmicament menys fortes, sense empitjorament de la qualitat intel·lectual i moral de les tasques, que les dones de més fina educació familiar garanteixen.

Acceptant com a bones aquestes dades, que em semblen en conjunt exactes, podria formular-se en els següents termes la qüestió que tracta aquest article:

La presència de la dona en els escriptors representa per a l'home una competència de treball inferior a preu inferior? En cas negatiu, el fenomen representa per al cos social un dany?

En el primer punt, jo gosaria donar una resposta negativa. Si en un moment el patró ha pensat trobar en les dones forces de treball més barates, estalviar en el capítol de personal, aviat s'haurà convençut que no podia aconseguir-ho gaire. Estic, però, en la creença que no ha estat aquesta l'única ni potser la principal causa de l'acceptació de les dones al treball. Més aviat és un complex de raons el que ha decidit àdhuc els patrons escèptics: mig de creença benèvola en una major flexibilitat, submissió i atenció; mig de sentiment que certes feines corresponen a mans femenines: que a un home se li han de comanar tasques en les quals es posin en exercici facultats superiors, poder de resoldre dificultats o pendre decisions, i a una dona feines en les quals la condició principal sigui fidelitat, minúcia, paciència, execució, en un mot. Hi ha una divisió natural ben clara, sense perjudici de tots els individus que per temperament o per educació siguin capaços d'acomplir bé determinades tasques.

Per ventura algún patró, en períodes d'efervescència social, ha pensat que les dones serien un personal menys exigent. El dia que la dona envaís totalment les tasques de l'home en la dependència (prescindint de certs rams on, per la pressió de l'ambient social, és avui impossible: viatjants, per exemple), i un cop haguessin arribat a perfecta capacitat les empleades, un cop les veiésim per tot d'apoderades, de caps de secció i càrrecs similars, no diferirien pas, en pretensions, de llurs col·legues masculins.

Aquest dia, però, és remot. En un llibre molt curiós i documentat de Na Gina Lombroso, filla del famós

penalista italià, doctora en lletres i medicina, titulat *L'ànima de la dona*, se'ns donen esclariments curiosos d'una transformació d'un *turning point* que el feminisme està travessant. Segons ella, la dona ha abandonat, o millor dit, algunes dones han tractat d'abandonar per uns quants anys, per una o dues generacions, la seva figura instintiva i tradicional de mare, de guardiana de la llar, voluntàriament dedicada a la tasca domèstica i obscura, i s'ha llançat a l'arena del treball en tots els ordres per assegurar-se una potencialitat moral i material, una personalitat més en relació amb els seus interessos. Aquestes dones esguarden les més velles amb pietat. Atavisme, habitud, prejudici — diuen — no han d'aturar la nova generació. Però, passat un cert temps, retornen a l'instint altruista, a la funció eterna de la dona. La senyora Lombroso ha intentat, per a conciliar aquestes alternatives, una mena d'inventari de les tasques que convenen a la dona. Per ella, les tasques que demanen reflexió, energia, treball intens, complexitat i visió teòrica de conjunt, són cosa de l'home. Les que demanen intuïció, variabilitat, gust, fidelitat, són pròpies de la dona. La medicina, la literatura, l'ensenyament, han estat sempre el camp en què s'han assenyalat dones estudioses. En canvi el comerç, un camp d'acció vast, les fa tímides. La manca real d'ambició i llur por de noves i variables relacions, les fa rutinàries. Diu que en els paquets que de les cases de soldats eren enviats a les trinxeres hi havia nombre d'invents per a enriquir cent capitalistes americans. Nous tipus de *tricot*, de colls o de camises que servien, segons les circumstàncies, per a abrigar tot el cos o per a protegir-ne una part determinada; llaços que lligaven fàcilment sense escanyar, abrics que no enganyaven ni pesaven, mantes fetes de palla, utilitzacions rares del paper, de la fusta, de mil desperdiciis. Ni una sola d'aquestes invencions ha estat formalitzada, industrialitzada; ni una ha conegut el capitalisme, la *réclame*. El negoci en si, no interessa a la dona: només el negoci petit. Per ella, el diner es compta per duros diaris: tant per la casa, tant pel vestit. Tot el que sigui visió de conjunt, li manca.

A part la tendenciosa exageració del llibre, la senyora Lombroso és sens dubte un testimoni de major excepció, i quan assegura que no cal a la dona major lloc del que ocupa avui en el món dels negocis, representa la més afinada consciència del seu sexe.

Però, bo i acceptant que la primera pregunta de la nostra qüestió no necessita una resposta afirmativa, caldria, per a arribar a una elucidació total del problema, resoldre la

segona i última, és a dir, si el treball de les dones en escriptors és un fenomen favorable o nociu des del punt de vista social.

En aquest punt, la resposta ha d'ésser molt més plena de dubtes, molt menys categòrica. Cal afrontar la realitat i reconèixer que, arreu on la dona treballa i es guanya la vida, desapareix, o disminueix almenys, l'observància de les normes de moral estricta, es produeix una amplitud de tolerància en tots els ordres. Discutint d'aquest punt, un eminent pensador i polígraf català que s'ha significat pels seus reiterats elogis al treball fet a consciència i amb precisió per la lloança de l'obra perfecta, indicava que, en el nostre temps, el que més segella i caracteritza els homes és llur tasca. Si els costums dels homes han tingut sempre major latitud que els de les dones, és per aquesta raó: que la professió femenina era i és la de mare de família i dona de sa casa, en la qual una màxima prudència amorosa és condició precisa de la tasca ben feta. La fidelitat a la professió exigia l'estricta castedat. On la domesticitat s'esvaïa, en les classes de més aristocràtica decadència, o en els més esparcats detritus socials, aquesta castedat desapareixia. Si demà les dones treballen i es consagren a llur tasca tota la vida, potser estarà més en perill perquè en la majoria dels casos no és filla solament d'una adhesió conscient a una norma moral, sinó que resulta així mateix d'un llarg costum hereditat i sostingut per la reacció social que esclata en violar-se aquest costum. En la reacció social hi ha potser l'expressió d'aquesta mena de moral, no formulada encara, que fa del treball i de la fidelitat al treball la seva norma.

Cuïto a dir que no judico, que exposo fets. Però l'experiència d'altres pobles ens guardarà d'error. Qui treballa i es guanya la vida, vol i té llibertat; qui té llibertat, tendeix a una moral més ampla. No es pot defugir la conseqüència. Es clar que hi ha motius que aconsellen de donar a les nostres noies els mitjans d'imposar-se en la vida del treball, però la cosa té igualment perills considerables, i algú potser s'esglaiaria si veiés les conseqüències que aquesta tasca pot portar per a d'ací a trenta a quaranta anys, si no es reforça suficientment, de la dona, la consciència de la seva elevada missió i la seva voluntat.

No és lícit, sense un criteri moral, fallar enqüestionseconòmiques, però no és lícit tampoc mantenir com a normes eternes de vida certes condicions econòmiques dures, doloroses. S'ha de procurar que la vida dels que es troben en el període de transició sigui facilitada. L'imperatiu de l'hora és, doncs, aquest: fer fàcil, a les noies nou vingudes a

aquest món del treball, llur adaptació: ni galanteria excessiva, ni rudes. Un sa companyonatge que les porti fàcilment a sentir la professió, aquest noble títol de la vida masculina.

Un treball que ens satisfaci és evidentment una sort i una benedicció de la vida. Tota retribució ben guanyada afegeix dignitat als nostres dies. Si ajudem la dona a conquerir aquest guany, esforçant-nos al mateix temps a evitar els inconvenients de la nova situació, no hi pot haver pèrdua en el cabal de la consciència moral dels nostres contemporanis.

M. REVENTÓS.»

CAL ESMENTAR

L'homenatge suara dedicat a En Ramon Turró, formidable prestigi científic català. Mestre Turró era creditor a un tribut d'agraïment i de veneració i Catalunya li ha retut sense moixigangues ni estridències. El decenari de la fundació de la Societat de Biologia de Barcelona, agrupació integrada gairebé en sa totalitat per deixebles d'En Turró, s'ha volgut celebrar dignament i l'homenatge al mestre de tots n'ha estat la forma escaient. Festa brillant que qualificaríem de perfecte si en ella tothom hagués sabut prescindir de si mateix i hagués concretat l'objecte de l'acte a glorificar la figura homenatjada.

—La forma seriosa com s'anuncia

la pròxima aparició d'una *Revista Catalana de Música*, prometedora d'un nou mètode d'ensenyament musical.

—L'aparició del primer número de *Revista Muzicala Occitana*, publicació llengadociana que un grup d'amics de Catalunya, comandats per Camil Soulà, faran sortir periòdicament a Toulouse.

—La conferència darrerament llegida a l'Ateneu barceloní per Josep Maria Junoy, sota el títol *El singular aruspex de Castelló d'Empúries*, en la qual, servint de lema la dita de Charles Maurras: *Prevoir certains fleaux, les prévoir en public de ce ton sarcastique, amer et dégagé, equivaut à les préparer*, es fa la revisió de la conducta de Xenius d'ençà del seu desintegrament de l'espiritualitat catalana.

Moltes coses interessants són dites en aquesta conferència. Assenyalem, per exemple, el següent paràgraf:

«No volem signar la papereta de defunció immanent que ens exigeix, ingènuament i arterosament, alhora, N'Eugeni d'Ors. Ens hi resistirem, mentre ens resti un alè de vida conscient. I, més encara, avui com avui, quan entre tantes i tantes altres manifestacions vitals, particulars i col·lectives, podem plaçar-hi, per a no esmentar sinó tres exemples recentíssims: la fundació d'un laboratori de Psicologia Experimental, una de les més belles científiques promeses; la publicació d'una *Història Nacional de Catalunya*, obra monumental de sòlida justificació; i, en el més alt del cimbori, l'editora im-

manència de la Fundació Bernat Metge que ha de posar, d'una sola embranzida, la nostra pàtria al costat de les que ocupen o han ocupat un lloc de primacia dins la civilització — digna de tal nom — de tots els temps.

I esmentem, encara, entre altres indrets de justa constatació, el retret que fa el Junoy del silenci de l'Ors amb motiu de la mort de Joaquim Folguera; i l'exacta afirmació que si la causa de l'Eugeni d'Ors hagués semblat, en consciència, digna del sacrifici, i sobre tot si la vida i la dignitat espirituals de Catalunya hi haguessin estat profundament i definitivament compromeses, tots els qui a Catalunya representen la selecció del pensament i del sentiment nostrats, s'haurien arriscat a tot i per tot.

—*The Criterion*, nova revista literària anglesa que es publica des d'el mes d'octubre darrer i presenta una assenyada ponderació de les valors contemporànies.

—*Paraules*, nova revista catalana de joventuts especialment atenta al moviment de les lletres i de les arts.

—*Il Concilio*, revista il·lustrada mensual de literatura i cultura general, que es publica a Foligno.

—*L'Estol*, revista literària mensual que es publica a Vich.

—La discreció dels deixebles del P. Jaume Català, que han volgut honrar la memòria del mestre d'una manera que perpetués la catalanitat essencial del seu ministeri i del seu magisteri.

Obres publicades per la SOCIETAT CATALANA D'EDICIONS

1. Alexandre Plana: <i>Les idees polítiques d'en Valentí Almirall</i>	2.50	25. Pompeius Gener: <i>La Dona mediterrània</i> , aplec de llegendes històriques. Volum I.....	4.—
2. Prudenci Bertrana: <i>Proses bàrbares</i> (Agotada)	3.50	26. Pompeius Gener: <i>La Dona mediterrània</i> , aplec de llegendes històriques. Volum II	4.—
3. J. Pous i Pagès: <i>La vida y la mort d'en Jordi Friginals</i>	4.—	27. Raimond Casellas: <i>Etapes estètiques</i> . Pròleg d'Eugeni d'Ors. Volum I	4.50
4. Manuel de Montoliu: <i>Estudis de Literatura catalana</i> Pròleg de Miquel S. Oliver	3.50	28. Raimond Casellas: <i>Etapes estètiques</i> . Epíleg de Xenius. Volum II	4.50
5. Ramon Turró: <i>Orígens del coneixement</i> . Volum I	3.—	29. Captain Morley: <i>La guerra de les nacions</i> . Volum II	3.50
6. Ramon Turró: <i>Orígens del coneixement</i> . Volum II	3.—	30. Carles Riba: <i>Històries extraordinàries d'Edgar A. Poe</i> , Sèrie II	4.—
7. A. Rovira i Virgili: <i>Història dels moviments nacionalistes</i> . Pròleg de P. Corominas. Primera sèrie	3.50	31. A. Rovira i Virgili: <i>Les valors ideals de la guerra</i>	4.—
8. A. Rovira i Virgili: <i>Història dels moviments nacionalistes</i> . Segona sèrie	3.50	32. Lluís Via Cullita. <i>Poesies</i>	3.50
9. Apeles Mestres: <i>Llibre d'or</i> . Cent cançons populars de diferents països.....	4.—	33. Miquel S. Oliver: <i>Catalunya en temps de la Revolució francesa</i> . Primera sèrie	4.50
10. F. Pi i Margall: <i>La qüestió de Catalunya</i> . (Escrits i discursos.) Pròleg de Rovira i Virgili, amb una biografia de Pi i Margall..	2.50	34. Plàcid Vidal: <i>Infinit</i> . Volum I	3.50
11. Cebrià Montoliu: <i>Walt Witman</i> ; L'home i sa tasca	3.50	35. Plàcid Vidal: <i>Infinit</i> . Volum II.....	3.50
12. Ignasi Ribera i Rovira: <i>Contistes portuguesos</i> . Traducció catalana	3.50	36. Ferran Agulló i Vidal: <i>Marines</i>	4.—
13. Alexandre Plana: <i>Antologia de poetes catalans moderns</i>	4.—	37. Joan Pons i Massaveu: <i>Com anàvem dient</i> ..	4.—
14. A. Rovira i Virgili: <i>La nacionalització de Catalunya</i>	2.—	38. A. Rovira i Virgili: <i>Nacionalisme i Federalisme</i>	4.—
15. A. Rovira i Virgili: <i>Història dels moviments nacionalistes</i> . Tercera i última sèrie	3.50	39. Ferran Agulló i Vidal: <i>De tots temps</i> . Poesies	4.—
16. Alfons Maseras: <i>Contistes francesos</i> . Traducció catalana	3.50	40. Alfons Maseras: <i>Contes a l'atzar</i>	4.—
17. Captain Morley: <i>La guerra de les nacions</i> . Volum I	2.50	41. Joaquim Riera i Bertran: <i>Faules velles</i>	4.—
18. J. M. López-Picó: <i>Poesies</i>	3.50	42. Captain Morley: <i>La guerra de les nacions</i> . Volum III.	4.—
19. Carles Riba: <i>Històries extraordinàries d'Edgar A. Poe</i> . Sèrie I	3.50	43. Manuel Marinello: <i>Contes de reis i de prínceps</i>	4.—
20. A. Rovira i Virgili: <i>Debats sobre el catalanisme</i>	3.—	44. J.M. López-Picó: <i>Poesies (1915-1919)</i>	4.—
21. Prudenci Bertrana: <i>La lloca de la viuda i altres narracions</i>	3.50	45. Captain Morley: <i>La guerra de les nacions</i> . Volum IV	4.—
22. Alexandre Plana: <i>Sol en el llindar</i> . Poesies.	3.50	46. Alfons Maseras: <i>Interpretacions i motius</i> ..	4.—
23. E. A. Butti: <i>Llucifer</i> . Versió catalana de Joan Fabré i Oliver	3.—	47. Pau Griera i Cruz: <i>Desferres</i> . Novel·les ..	4.—
24. Carles Soldevila: <i>Plasenteries</i>	3.—	48. Francesc Puig i Alfonso: <i>Curiositats barcelonines</i> . Volum I	4.—
		49. Francesc Puig i Alfonso: <i>Curiositats barcelonines</i> Volum II	—
		50. L. Nicolau d'Oliver: <i>Comentaris</i> . (1915-1917).	—
		51. Josep Massó Ventós: <i>Totes les cordes</i>	—
		52. Francesc Puig i Alfonso: <i>Curiositats barcelonines</i> Volum III	4
		53. Josep Massó Ventós: <i>Ideari de l'Amic</i> . Volum I	—
		54. Alfons Maseras: <i>El Lliure de les hores Cruentes</i>	4.—

OBRES EN PREPARACIÓ

Perrault (Contes per a infants) Il·lustracions de Torné Esquiús
 Del natural... I del meu humor.—Joaquim Ciervo.
 La guerra de les nacions (Vol. V i últim).—Captain Morley.
 Les multituds.—Raimond Casellas
 Els sots feréstecs.—Raimond Casellas.
 El mirall imaginari.—Alexandre Plana
 Ideari de l'Amic (Segon volum) Josep Massó Ventós
 Antologia de poetes portuguesos.—Ignasi Ribera Rovira
 Del país dels tarongers.—Ignasi Ribera Rovira

Diàlegs literaris i altres assaigs de crítica.—Josep Ferran i Mayoral
 Noves faules.—Joaquim Riera i Bertran
 Marines (Segon volum).—Ferran Agulló i Vidal
 Herències (Novel·la).—Maria Domènech de Cañellas
 L'anhel Cantaire (Poesies).—Plàcid Vidal
 Catalunya en temps de la Revolució francesa (Segona sèrie) Miquel S. Oliver
 Història de la pintura catalana fins al segle XVIII (Cinc volums).—Raimond Casellas
 Sepulcres històrico-artístics de Catalunya (Dos volums) Adolf Alegret

:: ADMINISTRACIÓ: Llibreria Puig i Alfonso, Plaça Nova. — VENDA: A totes les Llibreries ::

TALLER DE JOIERIA

Jaume Mercadé

Passeig de Gracia, 46 - Telèfon 1373 A

LLIBRERIA NACIONAL CATALANA

GALERIES LAIETANES * Gran Via, 613 * Telèfon A 4902

Publicacions de LA REVISTA

Administració, Corts Catalanes, 613

DARRERS LLIBRES PUBLICATS.—CÀNTICS DE MAR, D'AMOR I DE MORT, per F. Soldevila.
TERCER LLIBRE DE POEMES, de J. Millàs Rauzell; L'ÀNIMA OBERTA, poesies de F. Sitjà; LA GESTA DELS ESTELS, poesies de J. Salvat-Papasseit.
EN PREMSA.—L'EMOTIVITAT POPULAR EN EL CANÇONER DE CATALUNYA, per Joan Fornell.
ANTOLOGIA DE POETES CATALANS D'AVUI.
RECULL D'ARTICLES, de R. Benet; ASSAIGS, de J. M. Capdevila; TERCER RECULL DE MORALITATS I PRETEXTOS, per J. M. Lòpez-Picó.
LIRICS MUNDIALS.—POESIES D'A. CHENIER, trad. de Joan Arús, pròleg de Gabriel Alomar.
VOLUMS D'ART: Torres García i Manolo Hugué.
EN PREPARACIO.—ALTRES LLIBRES: d'Ildefons Suñol, Gabriel Alomar, Joan Crexell, Manuel Reventós, J. Puig i Ferrater, Ramon Reventós, Antoni Closas, Tomás Garcés, Clementina Arderiu, Francesc Cambó, M. Vidal i Guardiola, Cristòfor de Domènech, Josep Pla, J. M. Junoy, Enric Jardí, J. Estelrich, Carles Soldevila, Ricart Permanyer, Carles Riba, etc.
EN ESTUDI.—ANTOLOGIES POPULARS DE LA REVISTA: Els trobadors catalans, Les cròniques. Els Jocs Florals, etc.
VIATGES, MEMORIES, EPISTOLARIS: Records de Joan Maragall, per Josep Pijoan.
LÍRICS MUNDIALS: Leopardi, Rupert Brooke, Goethe.

R. Rucabado: *Els Editors i la llibertat de l'art.*
Josep Aragay: *La pintura moderna catalana, la seva herència i el seu llegat.*
Clementina Arderiu: *Cançons i elegies.*
Josep M. Lòpez-Picó: *L'infantament meravellós de Scherazada.*
Miquel Poal i Aragall: *Mots planets i desplaents.*
Antoni Rovira i Virgili: *El Nacionalisme.*
Joaquim Folch i Torres: *Meditacions sobre l'arquitectura.*
Joan Sacs: *La pintura moderna francesa fins al Cubisme.*
Alexandre Plana i altres: *L'obra d'Isidre Nonell.*
Miquel Ferrà: *Cançó d'ahir.*
Ll. Nicolau d'Olwer: *Literatura catalana. Perspectiva general.*
Enric Jardí: *Les doctrines de George Sorel.*
J. M. Lòpez-Picó: *Moralitats i Pretextos.*
J. Ferran Mayoral: *La renovació del Teatre.*
E. Duran Reynals: *Quatre Històries.*
Josep M. de Sagarra: *Cançons d'abril i de novembre.*
Ferran Soldevila: *Exili.*
Carles Riba: *Càntic dels Càntics i Llibre de Rut.*
Josep Carner: *Les planetes del Verdym.*
Alexandre Plana: *Contrabaedeker.*
Josep M. Tallada: *Les doctrines de P. J. Proudhon.*
Guerau de Liost: *La ciutat d'Ivori.*
Joan Alcover: *Poemes bíblics.*
Frederic Clascar: *La filosofia catalana en el segle XVIII.*
Josep Aragay: *Itàlia.*
Mercè Vila: *Les Hores.*
Miquel Fortesa: *L'estela.*
Carles Riba: *Primer llibre d'Estances.*
J. M. Lòpez-Picó: *Dietari espiritual.*
J. Bofill i Matas: *Les joventuts catalanes.*
P. M. Bordoy-Torrents: *Els pobles d'Orient.*
J. Ferran i Mayoral: *Diàlegs dels deus, de Llucià.*
Joaquim Folguera: *Les noves valors de la poesia catalana.*
Ventura Gassol: *La Nau.*
Salvador Albert: *Amiel.*
Pere Benavent: *Epigrames.*
Joaquim Folguera: *Poesies.*
J. Ferran i Mayoral: *Lletres a una amiga estrangera.*
Josep Aragay: *El Nacionalisme de l'art.*
Marià Manent: *La collita en la boira.*

Joaquim Folguera: *Articles.*
Trinitat Catasús: *Vendimiari.*
Carles Riba: *Escolis i altres articles.*
Ernest M. Ferrando: *Vida d'infant.*
R. Rucabado: *Elogis.*
Josep S. Pons: *L'estel de l'escamot.*
Francesc Pujols: *Recull d'articles de crítica artística.*
Joaquim Folguera: *Traduccions i fragments.*
Ferran Soldevila: *Càntics de mar, d'amor i de mort.*
J. Millàs-Rauzell: *Terçer llibre de Poemes.*
Carles Rahola: *La dominació napoleònica a Girona.*
Francesc Sitjà: *L'ànima oberta.*
J. Salvat-Papasseit: *La gesta dels estels.*

LIRICS MUNDIALS:

M. Morera i Galícia: *Venus i Adonis, de Shakespeare.*
Maria Antònia Salvà: *Les Gedgiques cristianes, de de Francis James.*
Josep Leonart: *Poesies de Richard Dehmel.*
Marià Manent: *Sonets i Odes, de John Koats.*
Joan Capdevila Rovira: *Les flors del mal, de Baudelaire.*

ESCRITS POLITICS.

E. Prat de la Riba: *Per la llengua catalana.*
Narcís Verdagué i Callís: *La primera victòria del catalanisme.*

ARTISTES CATALANS CONTEMPORANIS.

Joaquim Sunyer.
Enric Casanovas.
Xavier Nogués.
Josep Clarà.

TEATRE DE JOSEP M. DE SEGARRA.

L'estudiant i la Pubilla.

ALMANACS DE LA REVISTA.

Anys 1918 i 1919.